

TURSUNBOY ADASHBOYEV

**ORZULARIM ~
QO'SH QANOTIM**

She'rlar va ertaklar

«SHARQ» NASHRIYOT-MATBAA
AKSIYADORLIK KOMPANIYASI
BOSH TAHRIRIYATI
TOSHKENT — 2003

Soʻz boshi muallifi va muharrir — Tohir MALIK

Qadrli jigarbandlarimiz, adabiyotimizning kenja muxlislari!

Avvalo qoʻlingizga olgan bu yangi kitobingiz sizga muborak boʻlsin! Siz bu kitobda taniqli shoiringiz Tursunboy Adashboyevning sara sheʼr va ertaklari bilan tanishasiz. Shoir akangiz bilan birga tabiat moʻjizalaridan zavqlanasiz, tarixga sayohat qilasiz, harf oʻyinlarini oʻynab zavqlanasiz, hazillarni oʻqib, miriqib kulasiz.

Marhamat, kitobning dastlabki varagʻini varaqlang.

Adashboyev, Tursunboy.

Orzularim — qoʻsh qanotim. Sheʼrlar va ertaklar
T.: «Sharq», 2003. — 192 b.

Oʻz.2

© «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati, 2003

Bolajonlar! Dil rubobin,
Sizlar uchun sozlaganman.
Qudrat Hikmat aytgandayin,
«Har maqomda» yozmaganman.
Yengil mavzu ilinjida,
So'z gavharin qazmaganman.
Qalamdayin taroshlanib,
Behudaga ozmaganman.
Elga uchib ketgani yo'q,
Jonni fido aylaganim,
Qirq yilkim, o'shal sozga,
Yurak qo'rin joylaganim.
Bugun esa qo'lingizda,
Toppinganim — saylaganim.

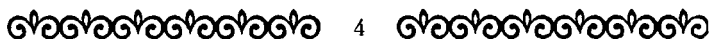

QO'SH QANOT

*Olmos mening yuragim,
Tolmas mening yuragim.
Kim aytadi she'rimda
Qolmas mening yuragim...*

Atoqli shoir Quadrat Hikmatning mazkur satrlari barcha bolalar ijodkorlari nomidan aytilgan, desak ham bo'ladi. Agar tasavvurimizdagi adabiyot maydoni yoinki adabiyot xazinasida joy taqsimlanadigan bo'lsa, shubhasiz, eng ko'rkam joy, eng yuqori martaba bolalar adabiyotiga ajratiladi. Bunday deyishimizga asoslar bor. Birinchidan, bolalar uchun ma'qul tarzda yozish eng og'ir yumushlardan hisoblanadi. «Aldagani bola yaxshi» deyilmish maqol uйда yoki bozorda haqiqatdir, biroq adabiyotga mutlaqo xos emasdir. «Bolalar uchun yozish oson» deguvchilar qattiq yanglishadilar. To'g'ri, bolalarga atab tikilmish ko'ylaklar orasida bir yengi uzun, biri kalta beo'xshov liboslarni uchratganimizdek, asarlar orasida ham noboplariga ko'zimiz tushadi. Bundaylarni birov badiiy asar safiga qo'shmaydi. Biz «bolalarga yozish qiyin», deganda chinakam badiiy asarlarni nazarda tutyapmiz. Hazrat Alisher Navoiy zamonidan to bugungi kunimizgacha ulug'larning bolalar uchun yozgan asarlarini eslaylik. Kattalar uchun beqiyos asarlar yozgan buyuk yozuvchilar bolalarni ham esdan chiqarmaganlar. Ayni chog'da jahon adabiyoti, xususan o'zbek adabiyoti tarixida faqat bolalar uchun ijod qilgan ulug'lar ham bor.

Bolalar adabiyotiga yuqori martaba berilishining yana bir asosiy sabablaridan biri — bu adabiyot jamiyat kelajagini belgilovchi yosh avlodni tarbiyalaydi, ularni fikrlashga, dunyoni anglashga o'rgatadi. Ta'bir joiz bo'lsa, kattalar adabiyotining o'quvchisini, kitob muhibbini aynan bolalar adabiyoti tarbiyalab beradi. Agar bolaning qo'liga tushgan birinchi kitob xom-xatala bo'lsa, unda adabiyotga bo'lgan qiziqish cho'g'i o'chishi mumkin, aksincha bo'lsa, bu cho'g' alanga olishi tayin. Demak, bolalar adabiyotida tarbiyachilik mas'uliyati ham mavjud ekan.

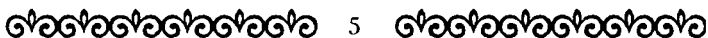

Yigirmanchi asrda o'zbek bolalar adibiyoti Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Usmon Nosir, Oybek, G'afur G'ulom, Zafar Diyor, Quddus Muhammadiy, Hakim Nazir, Shukur Sa'dulla, Qudrat Hikmat, Yusuf Shomansur kabi qalam ahlining asarlari bilan g'oyat boyidi. O'tgan asrning oltin yillaridan bolalar adabiyotida yangi nomlar paydo bo'ldi. Tursunboy Adashboyevning matbuotda e'lon qilinayotgan she'rlari ustozlar diqqatini tortdi. Ustoz Qudrat Hikmat bilan shogird Tursunboy Adashboyevni bir-biriga yaqinlashtirgan narsa ham aynan bolalarga yozilgan she'rlar edi. Shogirdga ustozning ikki benazir fazilati meros bo'lib qoldi. Biri – bolalar adabiyotiga sodiqlik, fidoyilik, ikkinchisi – yosh ijodkorlarga mehribonlik. Qudrat akaning yoshlarga mehribonliklariga o'zim guvoh bo'lganman. Bolalik chog'larimda, Qudrat aka boshqargan adabiyot to'garagiga qatnashar edim. To'garakda katta, taniqli shoir, hali bola, havaskor shoircha degan tushuncha yo'q edi. Qudrat aka biz – bolalar bilan adabiyot xususida gaplashganlarida, bizlarning mashqlarimizni eshitganlarida bola kabi quvna ketardilar. Arzimas satr yozgan bo'lsak ham maqtardilar, ko'nglimizni sovutmas edilar. Qudrat aka vafot etganlaridan bir necha yil o'tib O'sh shahrida Tursunboy aka Adashboyev bilan tanishdim. Birinchi uchrashuvdayoq men Qudrat Hikmatni ko'rgandek bo'ldim. O'sha quvnoqlik, o'sha mehribonlik, ayni damda talabchanlik... Keyinroq bilsam, Tursunboy aka Qudrat aka bilan yaqin bo'lgan ekanlik. Tahsinga va o'rnakka loyiq yeri shundaki, Tursunboy aka hozirgacha ustozning xonadonlarini ziyorat qilib turadilar.

Bolalar adabiyotiga sadoqat bilan xizmat qilayotganlariga qirq besh yildan oshibdi.

Tursunboy aka O'shda yashayotgan kezlari Toshkentga sira yolg'iz kelmas edilar. Albatta yonlarida bir yoki ikki yosh ijodkor bo'lardi. Yoshlarni turli nashriyotlar, gazeta yoki jurnal idoralariga boshlab borib, tanishtirardilar. O'shlik ijodkorlarning dastlabki kitoblari aynan shu mehribonlik mevasi deyishimiz mumkin. Buni ustozning haqqini o'ziga xos ravishda ado etish, desak ham bo'ladi.

Tursunboy Adashboyev va u kishining tengdoshlari bolalikning shirin daqiqalaridan benasib qolishgan. Ularning bolalıkları Ikkinchi jahon urushi yillariga to'g'ri

kelgan. Daladagi og'ir mehnat, maktabdagi og'ir sharoitlarda o'qib, bilim olish — ularning bolalik xotiralidir.

*Yorilgan tovonimga
Onam piyozdoq surib...
... Bezgak xuruj qilganda
Ko'kka chiqib nolishim,
Tol bargiga ko'mishsa,
Beda bo'lgan bolishim...
...Tilardingiz onajon
Ulkan bardosh va to'zim.*

Urush davridagi bolalikning og'ir kunlari bayoni bugun ertakka o'xshab tuyuladi. Hozir saroymonand uylar qurilayotgan damlarda tomdan chakka o'tish haqida gapirilsa ko'pchilik ishonmas edi. Holbuki:

*Qirq birinchi yilning bahori
Jonimizdan to'yidirdi chakka.
«Jang» qilamiz uyning ichida
Tomchi bilan yakkama-yakka.*

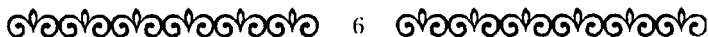
Bolalarning non tanlab xarxasha qilishlari, sal suvi qochgan nonning tashlab yuborilishi, isrof qilinishiga ko'p guvoh bo'lamiz. Bu holat haqida achinib-achinib gapiramiz. Tursunboy Adashboyev esa bu noxush holatni she'rga ko'chirib, o'quvchi xayolini yana urushning og'ir kunlariga tortadilar:

*Suli asli otning yemi,
Ishlatilmas bo'lakka...*

Ha, shunday. Ammo qahatchilik yillarida hatto sulidan ham non yopib yeyilgan. Qaynoq suvga qoqi solinib «olma choy», «sabzi choy»lar damlab ichilgan. Bir burda non esa arzanda...

*Nabiramning non tanlashi,
Malol kelgach, so'nggi dam,
Bolalikdan ushbu lavha
O'tdi ko'zim o'ngidan...*

Tursunboy Adashboyev tug'ilib voyaga yetgan joy Safedbulon deb ataladi. Bu qishloq Namangan va O'sh viloyatlarining bir-biriga tutash qismida joylashgan. Ijodkorga uning go'zal tabiati, shirinso'z, mehr-oqibatli

odamlari ilhom beradi, deyilsa yanglishilmas. Tursunboy akaning she'rlari, dostonlarida tabiat manzaralarini ko'p uchratamiz. Zero, bolalar adabiyotining muhim vazifalaridan biri — farzandlarni tabiat go'zalliklarini his qila olish va seva olishga, qadrlashga o'rgatishdir.

*Hoy chechak,
Boychechak.
Yashnab ketdi qir tagi
Quyoshmisan qirdagi?
— Biz oftobning parchasi,
Ochib yerning darchasin,
Shu tuproqqa boylandik,
Boychechakka aylandik.
Bahordan elchi — chechak,
Rahmat senga, Boychechak.*

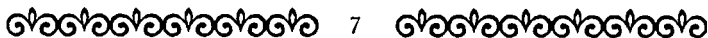
Bolalar adabiyotiga nazar tashlasak, bahor manzarasini tasvirlovchi satrlarni ko'p uchratamiz. Nima uchun shunday ekan? Ehtimol, umrning bolalik fasli ayni bahorga o'xshaganidandir?

*Qoyalar qilar xitob: — Bu fasl noyob kitob,
Hali tugal o'qilmagan, o'qilmagan...*

Bola yoshida hali kishi bu «noyob kitob»ni o'zi mustaqil ravishda o'qiy olmaydi, o'qisa-da, anglay olmaydi. Bu faslda «yomg'irning yerni iydirishi, yashil chakmon kiydirishi» bola uchun ulug' mo'jiza bo'lib tuyuladi.

*Bahor ko'ylak kiydirdi,
Ko'k egniga bulutdan...*

Tabiat mo'jizalarini hayrat bilan kuzata olish ham inson zotiga berilgan ulug' ne'mat. Tabiatni seva olgan odam bolasi esa baxtlidir. Tabiat go'zalligidan zavq ola bilgan kishi ko'nglida zulmga o'rin yo'q. Tabiatni seva olish — shu tabiatning bir zarrasi bo'lmish ODAMni sevish demak. Va bu zarur fazilat bolaning musaffo qalbida xuddi bahordagi chechak kabi yuz ochadi. Biz — ota-onalar, tirikchilik tashvishi bilan bo'lib bu tarbiyaga uncha ahamiyat bermaymiz. «Nega yomg'ir yog'adi?», «Nega daraxt gullaydi?», «Nega momaqaldiroq guldiraydi?» kabi savollar selidan yengil-yelpi, ba'zan noto'g'ri, noaniq

javoblar bilan qutulmoqchi bo'lamiz. Ana shunda farzandimizga sodiq va maslahatgo'y do'st – kitob yordamga keladi.

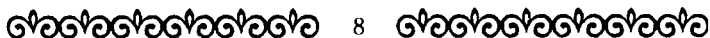
*Chaqmoq ko'kda yong'oq chaqdi,
Qizg'aldoqlar selda oqdi.
Quyosh yana kulib boqdi
Bahor kelgach...*

Afsus shuki, barcha ham tabiatning maftunkor go'zalligini ko'ravermaydi. Inson bolasiga xos «loqaydlik» deyilmish illat mavjudki, agar bu xastalik bolalik chog'larida muolaja etilmasa keyinchalik boshga ko'p balolar yog'ilishiga sabab bo'ladi. «...Laylak bezib ketgan, loqaydlikni sezib ketgan» ekan, buning oqibatini o'ylash kerakmikin...

Bola ulg'ayish chog'ida dastlab ota-onasini, buva-buvisini, aka-opalarini va boshqa qarindoshlarini taniy boradi. Bular tabiiy jarayon. Ijtimoiy jihatdan olib qarasa, Vatanni tanimoqlikdagi dastlabki atak-chechak qadamlarga o'xshatish mumkin. Ota-onani tanimoqlik bilan Vatanni tanimoqlik orasida yaqinlik bor. Ota-onani sevmagan, qadrlamagan kishi Vatanning ham qadriga yetmaydi. «Vatanni sevmak» tarbiyasi esa ona suti bilan qalbga singdirilishi kerak. Ona allalarida Vatanni ulug'lovchi satrlarning mavjudligi bejiz emasdir. Shunga ko'ra hech bir ijodkor bu mavzuni chetlab o'tmaydi. Xususan, Tursunboy Adashboyevning asarlarida bunday satrlarni ko'p uchratamiz. Uning tabiat tasvirlari ham aynan shu maqsadlarga xizmat qiladi. «Tabiati go'zal Vatanni seving va bu go'zallikni asrang!» – ijodkor asarlari qon-qoniga singgan g'oyalardan biri shudir.

*Bobolarning qon va teri
tomgan tuproq...
...Qotilni ham, botirni ham
sukut saqlab,
ehtiyotlab o'z bag'riga
olgan tuproq...
...Ajdodlardan meros bo'lib
qolgan tuproq...*

Merosni esa avaylab-asrash kerak. Sir emaski, har qanday mamlakat kelajagining muhim omillaridan biri – farzandlarni aynan shu ruhda tarbiyalamoq. Agar kishi qadriyat

nima, u qanday avaylab-asralishi kerak, ma'naviyat nima, u qanday boyitilishi shart, degan savollariga bolaligida javob topolmasa, yoshi o'tgandan keyin bu fazilatlariga erishmog'i juda mushkul. Dunyo bolalar adabiyotini kuzatsak, shu mavzuga e'tibor kuchli ekanini ko'ramiz. Ne shodki, o'zbek bolalar adabiyoti ham bundan mustasno emas. Tursunboy Adashboyevning «Yassaviy zuryodlari», «Qismat», «Oltin yolli tulpor», «Burgutning o'limi» kabi asarlar bu mavzuni boyitishga ulkan hissa qo'shadi.

Bolalar tarbiyasiga oid gaplar shundayligicha, ochiq-oydin holda bayon etilsa ta'sirchan bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun ham bolalar shoirlari voqeani jonivorlar hayotiga ko'chiradilar. Chippolino yoki Buratino, Doktor Voyjonim yoki «Etik kiygan mushuk janoblari» haqidagi asarlar shuning uchun ham ko'p yillardan beri yashab kelyapti. Ana shu go'zal an'ananing davomchisi sifatida Tursunboy Adashboyev ajoyib asarlar yaratdilar.

Bilamizki, hayotda do'st tanlash oson ish emas. Bu haqda donolar ko'p ibratlarni aytib ketganlar. Afsuslarkim, hayotda o'rgimchak singari mehribon «do'st»lar ham mavjud. Buni biz shoirning she'rida uchratamiz:

*«Qani yur, — deya uy tomon
boshladi.*

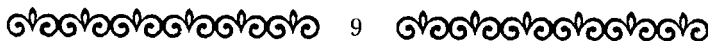
*So'ng «mehmon»ni shiftga
Bog'lab tashladi.*

Yoki birovning uyiga kirib olish — zo'raonlikning oqibati nima bo'lishini qaldirg'ochlar ayon qilib berdilar.

*Qaldirg'ochlar ishni boshlab,
Loyni chilab, qo'shib somon —
Eshik og'zin berkitdilar,
Oqibati bo'ldi yomon.*

Yoki chaqimchining qanday jazo olajagini baxil chumchuq voqejasidan, tadbirkorlikni jo'janing harakatidan bilish ham mumkin. Maqtanchoqlikni esa chumoli polvonga chiqargan:

*Oramizda
Qo'rzoqlar ko'p,
O'rnak olsa
Bo'lar mendan,
Suzib o'tdim
Okeandan.*

Yoki madaniy turmushni oshirmoq masalasini yechish ham osonmas. Bu masalada qushlar ko'p urindilar:

*Laylakka rahmat, chunki
Undan ko'plar cho'chirdi.
Chinor, tutdan inini
Simyog'ochga ko'chirdi...
...Masalan qaldirg'ochni
Boyo'g'li ko'p urishgan.
Voz kechmaydi negadir
Guvalak uy qurishdan.*

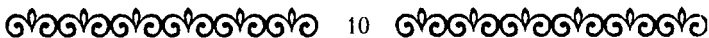
Tursunboy Adashboyevning ijodi bilan tanishgan kishi bir narsaga amin bo'ladi: bu asarlar bolalar ham, kattalar ham baravar o'qiydigan ibrat kitobidir.

Bir necha yil muqaddam «Cho'lpon» nashriyoti «Sichqonning orzusi» degan mo'jaz kitobchani nashr etdi. Tursunboy Adashboyev dunyo bolalar she'riyatida sichqon haqida yaratilgan ko'plab she'rlarni tarjima qilib shirintoylarga taqdim etganlar. Mazkur kitobcha orqali bolajonlar «yaxshi nima-yu, yomon nima?» degan masalaga javob olishlari mumkin. Biz kitobchanning dunyoga kelishdagi shoir va tarjimonning fidoyiligini ta'kid etmasak bo'lmas. Chunki aynan shu ishlarida ham ustoz Quadrat Hikmatning nafaslarini sezdik. Quadrat aka nashriyotda ishlab yurgan kezlari xolis, beminnat xizmat qilib berardilar. Adabiyot to'garaklariga qatnashuvchi bolalarning ilk mashqlarini to'plab, tahrir qilib nashr etganlarini hali ko'pchilik unutgani yo'qdir. «Sichqonning orzusi» ham shu tarzda yuzaga keldi. Shoir to'plovchi va tarjimon sifatida qalam haqi olmay bolalar adabiyotiga xolis xizmat qilib berdilar. Undan tashqari o'nlab ijodkorlarning she'rlari ham beminnat tahrirdan chiqarildi.

Bolalar ijodkorlariga xos bir fazilat bor: hujjat bo'yicha yosh ulg'ayib boraveradi-yu, ammo qalbi bolaligicha qolaveradi. Tursunboy Adashboyev ham shundaylar. Chunki... o'zlari yozganlaridek:

*Chunki pok niyat bilan
Oftobni qarshilaydi.
Ko'p qatori eliga
Faqat tinchlik tilaydi.*

Tohir MALIK.

Ona Vatan,
Durdona Vatan!
Kindik qonim to'kilgan go'sha —
Menga Ka'ba,
Yagona Vatan!
Bobolardan merossan -- qadim,
Bag'ishlovni Senga atadim.

QIYOSI YO‘Q

Sen tug‘ilgan,
Qutlug‘ xona.
Aziz diyor,
Pok ostona.
So‘lim o‘lka,
Kesh, Farg‘ona
Qadim Urganch.
Shu durdona
Ko‘rkam Toshkent,
Asal-qandim.
O‘sh, Buxoro,
Samarqandim.
Qiyosi yo‘q,
Bu yagona.
Sen-u menga,
Vatan – Ona.
Shunday go‘zal
Ulug‘ yurtkim,
Tuproq‘ini
Ko‘zga surtgin.

TUPROQ

Ajdodlardan meros bo'lib,
Qolgan tuproq.
Bobolarning qon va teri
Tomgan tuproq.
Qizg'aldoqlar ochilganda,
Qilmay kanda,
Qir, adirlar gulxan bo'lib
Yongan tuproq.
To'kin-sochin dasturxonni,
Solgan tuproq.
Dori-darmon, sinovlardan,
Tolgan tuproq.
Qotilni ham, botirni ham
Sukut saqlab,
Ehtiyotlab, o'z bag'riga
Olgan tuproq.
Bobolarning qon va teri,
Tomgan tuproq.

SOG'INCH

Kuni bilan,
Tuni bilan
Yomg'ir ezib yog'adi.
Bulutlarni tabiat,
Erinmasdan sog'adi.
Ko'cha-ko'ylar yaltirar,
Tuxumdayin archilib.
Ko'kning tubi teshilganmi?
Tomchi tushar yanchilib.
Qo'ldan tushmas soyabon,
Ko'targanim-ko'targan.
Ona yurt — oftobining,
Chetda qadri o'tarkan.

ONA TILIM

Alla bo'lib jaranglagan,
Ona tilim — jon-u dilim.
Unga axir payvastadir,
Qadr-u qimmat, mehr bilim.
Buyuk Temur jahon bo'ylab,
Dovrug'ini solgan tilim.
Mir Alisher bobomlardan,
Meros bo'lib qolgan tilim.
Bobur Mirzo she'rlaridan,
Rang va ohang olgan tilim.
Shunday tildan tonar bo'lsam,
Yoki o'gay sanar bo'lsam,
Qiyma-qiyma bo'lsin tilim,
Ona tilim — jon-u dilim.

ZAR UQALI

Mustaqillik — nonday aziz,
Mo‘tabardir, buyukdir.
Bobosi ham irim bilan,
Muqaddas deb qo‘yibdir.

Paxtaday oq, sutdayin pok,
Imondayin u toza.
Beguardlikka qiyos qilsak,
Bolakaylar andoza.

Ko‘k beg‘ubor tovlanadi —
Yetti rangli kamalak.
Xumo qushi qo‘ndi boshga,
Zar uqali jamalak.

QAROG‘IM O‘SH

Qayda yurmay, qayon turmay,
Nigohim uzra paydosan.
Baroko‘hsan, dilbar, sho‘xsan,
Hazin Oqbura daryosan —
Qarog‘im O‘sh, charog‘im O‘sh!
Charos qori, Qambarniso,
Samarbon-u, Huvaydosan.
Shoir Mahjur kabi sodiq
Bir umr oshiq-u shaydosan.
Bobur Mirzo tavof qilgan,
G‘aroyib, qutlug‘ ma‘vosan —
Qarog‘im O‘sh, charog‘im O‘sh!
Aziz shahrim, laziz nahrin,
Sabab, taxti Sulaymonsan.
O‘g‘ling Habib Abdulloday,
Arzir mehring uchun yonsam,
Qarog‘im O‘sh, charog‘im O‘sh!
Sen — Ibrohim Hamroboyev,
O‘zing Izzatli Sultonsan.
Ta‘rifingni yozar bo‘lsam,
Qaynagan chashma, vulqonsan!
Qarog‘im O‘sh, charog‘im O‘sh!
Sen — Shavkatning hasrat, dardi,
Yurakdan chiqqan ohsan.
Ikki elning onaxoni —
Qurmonjonsan — Dodhohsan.
Qarog‘im O‘sh, charog‘im O‘sh!

OSMONI KENGROQ

Chorak asr shahri O'shdaman,
Oqburadek¹ oqar yil, oylar.
Qayta qurdik Bobur hujrasin,
Va tiklandi ko'rkam saroylar.

Chorak asr shahri O'shdaman,
Uning mehri qalbimga jodir.
Lol qolardi hozir ko'rsa gar,
Toqqa chiqmay hazrati Bobur.

Huvaydoning nazari tushgan,
Seni Vatan aylagan Bonu.
Ayri tushib Andijonidan,
Shoir Mahjur kuylagan yonib.

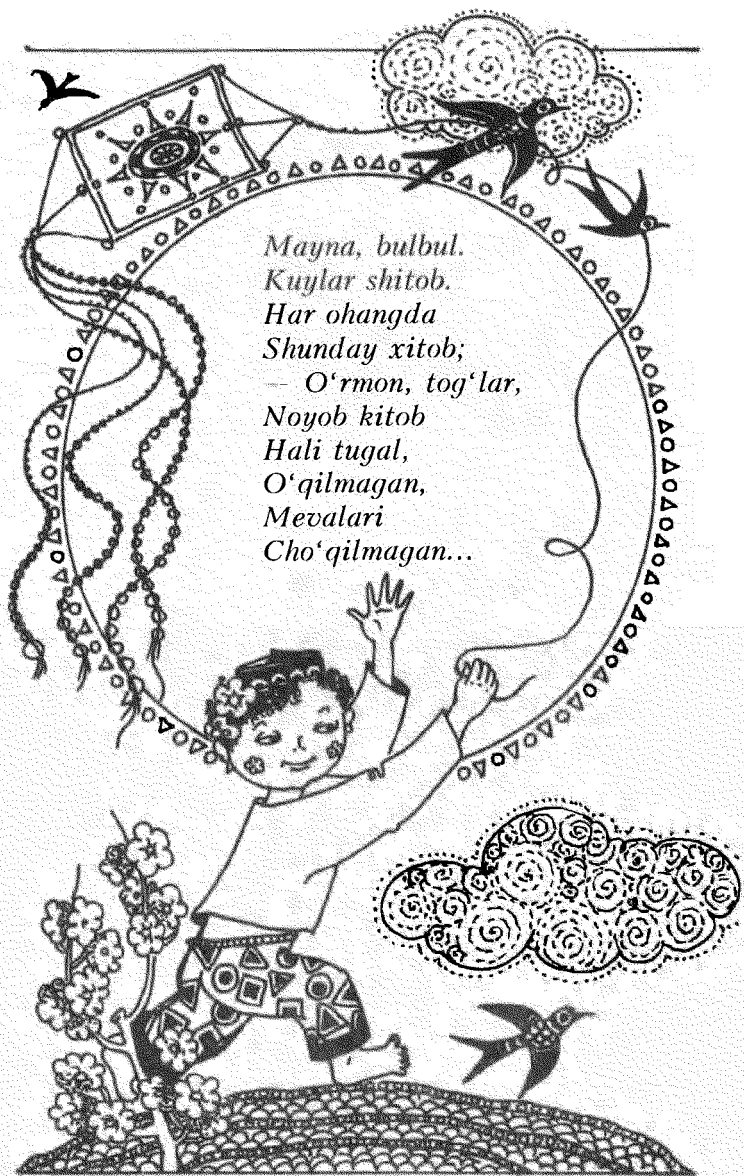
Do'stim, nahot Baroko'h² tog'in,
Taqqirimdand ayro ko'rayman.
Shu yurtdagi buyuklar haqqi,
Men ulardan madad so'rayman.

Bag'rim butun, do'stlarim bisyor,
Kamyob O'shday xushhavo joylar.
Vafoli yor, o'g'il-qiz topdim,
Oqburaday oqar yil, oylar.

Chorak asr shahri O'shdaman,
Xizmatchilik, iloj yo'q, netay?
Rostin aytsam, osmoni kengroq,
Qishlog'imdan o'rgilib ketay...

¹ O'sh shahridan oqib o'tadigan daryo.

² *Baroko'h* – Go'zal Sulaymon tog'i.

Mayna, bulbul.
Kuylar shitob.
Har ohangda
Shunday xitob;
— O'rmon, tog'lar,
Noyob kitob
Hali tugal,
O'qilmagan,
Mevalari
Cho'qilmagan...

QO'MSASH

Qishning haqi qolgani yo'q,
Yog'di hatto uch kunlab.
Ayoz bobo qahridan so'ng,
Bosildi sal uchqunlab.
Turna qator uy-joylarning
Qorga to'ldi orasi
Gilam, sholcha — mahallaning,
Bo'ldi zo'r nog'orasi.
Ishga sho'ng'ib ketdi qarang,
Chang'i tepgan bolalar.
Kigiz, palos qo'ltiqlashib,
Chiqdi amma, xolalar.
Shoir zimdan kulib boqar,
Hovlidagi tala-to'pga.
Qo'ni-qo'shni yopishgancha,
Supurgi-yu, savacho'pga,
Qoqar qishning chang-chungini,
Gardini, g'uborini
Chunki, qo'msab qolgan juda
Boychechak iforini...

QO'SH QALDIRG'OCH

(Holmatjon akaning hikoyasi)

Elchi bahor keldi yana,
Qir, adirga durlar sohib.
Dutor nusxa inin yo'qlab
Qaytdi tog'ning qaldirg'ochi.

Biroq, uning uyasini
Hech tortinib o'tirmasdan
Egallashib olgan ekan,
Bir juft chumchuq atay-qasddan.

Qaldirg'ochlar iltimosin,
Insofsizlar uqmay qo'ydi.
Ichkariga kirib olib,
Tashqariga chiqmay qo'ydi.

Qo'sh qaldirg'och chug'urlashib,
Biri inni turdi poylab.
Ikkinchisi do'st-yorlarin,
Boshlab keldi parvoz aylab.

Endi ahvol tangligini
Ikki chumchuq ko'rib turar.
Hasharchilar to'rt tomondan,
In og'zini qo'rib turar

Qaldirg'ochlar ishni boshlab,
Loyni chilab, qo'shib somon —
Eshik og'zin berkitdilar
Oqibati bo'ldi yomon...

TURNALAR

Uchburchakli xat misol ·
Parvoz tar turnalar.
Arg'imchog'in ne uchun,
Uzmay ketar turnalar?

– «Arg'amchiga qil quvvat»
Eldan qolgan naqldir.
Uka, bilsang turnalar,
Ana shunday ahildir.

ONAM YOPGAN PATIRDEK

Bugun yana qo'limda,
Otamdan qolgan chalg'i.
Gul to'shalar yo'linga,
Ishlayman boshni tang'ib.

Yalpiz hidi atirdek,
Dimog'imga urilar.
Onam yopgan patirdek,
Quyosh tog'dan ko'rinar.

OLMOS QALAM

Qoldi birdan guldirab
Ko'kda momoguldirak.
Ona tovuq jo'jalarin,
Boshlab qochdi chuldirab.

Yomg'ir yerni iydinar,
Yashil chakmon kiydirar.
Eski tandir ostida
Qora kuchuk dildirar.

Yashin ko'kning ohimi?
Chaqmoq gohi-gohimi
Chizar olmos qalamda,
Nurdan kiyik shoxini.

BAHOR KELGACH

Qish qorini supurdi,
Quyosh nurin ufurdi,
Yalpiz hidi gupurdi,
Bahor kelgach.

Chaqmoq ko'kda yong'oq chaqdi,
Qizg'aldoqlar selda oqdi.
Quyosh yana kulib boqdi
Bahor kelgach.

Qo'ziqorin terdik tog'da,
Odil bormay qoldi dog'da,
Biz qovurib yedik yog'da
Bahor kelgach.

Yalangoyoq qirda chopdik,
Savat-savat «jag'-jag'» topdik,
Ikki tandir somsa yopdik,
Bahor kelgach.

BOYCHECHAK

– Hoy chechak
Boychechak.
Yashnab ketdi qir tagi
Quyoshmisan qirdagi?
Qirdagi.
– Biz oftobning parchasi
Ochib yerning darchasin.
Shu tuproqqa boylandik,
Boychechakka aylandik.

Aylandik.
Bahordan elchi-chechak
Rahmat senga, boychechak.

MUSHAK

Er-u osmon gumburlab,
Tog'-u toshlar yangradi,
Bedov kishnab ulovlar,
O'qtin-o'qtin hangradi.

Sug'ur, jayra ko'p o'tmay,
Archazorga topindi.
Hadiksirab kirpilar,
Otquloqqa yopindi.

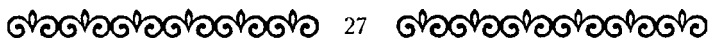
Ko'kning olmos qilichi,
Sig'mas edi qiniga.
Toshbaqa-yu shilliqurt
Kirib ketdi iniga.

Kurka qochar lo'killab,
Xo'roz so'l-u sog'imda.
Quyonboyning labiga,
Uchuq chiqdi chog'imda.

Qoyadagi toshlar ham,
Qulab tushdi guldirab.
— Nima bo'ldi? — deb so'rar,
Moviy buloq chuldirab.

Mayna bilan kakliklar,
O'z holicha bo'zlashar.
Hatto Arslon va Ayiq,
Shivirlashib so'zlashar.

Nima bo'ldi kim aytar?
Bo'ynoq qochar dildirab.
Mushak otar basma-bas,
Ko'kda Momoguldirak.

QUYOSH BIZNI ARDOQLAR

Olmos tig'li chaqmoqdan,
Ko'kning bag'ri sitilib,
Uvadali bulut bexos
Chok-chokidan titilib.

Osmon toqi nurlanib,
Quyosh bizni sharaflar.
Hatto tuynuk, tirqishlardan
Nur sochadi yaraqlab.

Oftob qirda boychechakni,
Gullatgani ulgurdi.
Sumalak tashvishida,
Buvim bug'doy undirdi.

Quyosh bizni ardoqlar,
Olovida – taftida
Bobom qo'shga shaylanar,
Sara urug' kaftida.

NAVRO'Z

Toblanib,
Qish ayozida
Qaldirg'ochning
Bayozida
Navro'z tushib kelar tog'dan.

Boychechakdan,
Chambar boshda.
Ta'zim qilib,
Yurt, quyoshga,
Navro'z tushib kelar tog'dan.

Qo'lga olib,
Yangroq torin,
Ko'z-ko'z qilib,
Bisot-borin,
Navro'z tushib kelar tog'dan.

Fayz ulashib,
Tong-azonda.
Sumalaklar
Dosh qozonda
Navro'z tushib kelar tog'dan.

CHAQMOQ

O'g'lim terar boychechak,
O'yinni ham unutgan.
Bahor esa osmonga,
Ko'ylak tikar bulutdan.

Bir bola tuzoq qo'yib,
Chumchuq ushlar, qush ovlar.
Rahmat aka otini,
O'tga qo'yar tushovlab.

O'g'lim chopar men tomon,
Gul sayrini unutgan.
Bahor ko'ylak kiydirdi,
Ko'k egniga bulutdan.

QIZG'ALDOQLAR QUTLASHAR

Tong oqarib yulduzlar,
Asta o'chib boradi.
Yaylov olis, cho'ponlar,
Toqqa ko'chib boradi.

Irg'ishlaydi sho'x qulun,
Peshonasi qo'ng'ir-oq.
Lo'killaydi bo'taloq,
Bo'ynida jez qo'ng'iroq.

Qizg'aldoqlar qutlashib,
Chalar go'yo miskarnay,
Bobom kela¹ chakmonni,
Bo'ktargiga qistarmay.

Yaylov bag'rin yashnatdi,
Oq o'tovli ovullar.
Tunlar salqin bu yerda,
Quvray o'tin lovullar.

¹ *Bo'ktargi* ust-boshini egar ortiga bog'lash.

QALDIRG'OCH

Erta bahor qo'nib olib
Uyimizning shiftiga.
Sayrab qolar, peshxarini —
Ko'targancha kiftida.

So'ng qayrilma qanotida
Keng fazoni qaychilab,
In qurgani kirishadi,
Tumshug'ida loy chiylab.

Serhafsala, ishchanlik,
Shu qushchaga dahldor.
Goho uning inlarin,
Buzadigan bahil bor.

TOLDIBULOQ

To'rg'ay yotar tuxum bosib,
Shuvoq bilan sirlashib.
Qora qo'ng'iz soqqa o'ynab,
Do'ngga turtar tirmashib.

Yumronqoziq serhadik,
Ish bitirar yugurib.
Sug'ur archa ostida,
Turar tasbeh o'girib.

Chigirtkalar qamishdan,
Nay yasaydi — kertadi.
Ko'kandagi biyaga¹,
So'na dutor chertadi.

Tinmas Toldibuloq ham,
Maynaning zavqi jo'shgan.
Norxol momo yertandirda,
Pishirar singgi po'shkal².

¹ *Ko'kan* — hayvonlar bog'lanadigan joy.

² *Po'shkal* -- tog'liklarning taomi.

ASFALTDAGI RASMLAR

Kim tanimas ko'chamizda
Dilshod, Sora, Nasimlarni.
Asfalt yo'lda uymalashib
Chizar turli rasmlarni.
Vaqtinchalik unutishgan
Kitob, ruchka, daftarlarni
Aks etdirar shar ushlagan
Bolalarni, kaptarlarni.
Oqshom cho'kib, tun ohista
Qora choyshab yopganida,
Ko'kning momoguldiragi
Bo'z tulporin chopganida,
«Suvda oqib ketmasaydi
Yo'lda qolgan rasmlar», -- deb
Dilshod tunda uxlolmasdan
Tashvishlanib chiqdi hadeb.
Eh, xayriyat yomg'ir bu gal
Suratlarni o'chirmabdi.
Mashinalar kaptarlarni
Cho'chitmabdi, uchirmabdi.
Tong yorishib, oftob toqqa
Alvon rangdan durra bog'lar.
«Tinchlik», «ona» degan yozuv,
O'tganlarning dilin chog'lar.

OQ BULUT

Oppoq bulut, oq bulut,
Tog' bag'riga og' bulut
«Oq oltin»ni terguncha
Shoshma, ozroq yog' bulut
Oppoq bulut, oq bulut,
Etagingni qoq bulut.
O'z to'pingdan ayrilib,
Qolma tanho, toq bulut.
Paxtadayin oq bulut
Osmonga arqoq bulut
Savacho'p urisa oyim,
Bo'lasan tarqoq bulut
Oppoq bulut, oq bulut,
Tog' bag'riga og' bulut
To terguncha paxtani,
Shoshma, ozroq yog' bulut.

DO'L

Loyxo'raklar loy chuvar,
Atrof ko'm-ko'k lojuvard.
Barra piyoz naychalab
Bamisoli nay chalar.

Binafshalar qisman oq,
Oyim terar «ismaloq».
Birdan bulut qopladi,
Do'l yog'di, shitobladi.

Cho'g' tushganday patakka,
Tovuq qochar katakka.
Maysa chirt-chirt uzildi.
Rayhon behol suzildi.

Do'l hovliqib toshman der,
Muz va qorga boshman der.
Uning bag'ritoshligi,
Hovliqma beboshligi.

Boshiga yetdi, qarang,
Yerga singib yo'q bo'ldi
Quyoshdan qochib arang.

BUG'DOYZORDA

– Nega bug'doy bosh egar? –
Savol berdim dadamga.
– Mehnatini olqishlab,
Ta'zim qilar odamga.
– Tilla rangga ularni,
Kimlar bo'yab ketishgan?
– Qadoq qo'lli dehqonlar
Terlar to'kib ekishgan.
Shuning uchun har boshoq,
Oltin bo'lib yetishgan.

O'N TOVUQQA BERMADIK

Tong otmasdan qiy-qiyolab,
Shovqin soldi baboq xo'roz.
Otam kular, – chipordan ham
Ayrilibmiz, ana xolos.
– Bir haftada besh tovuqni,
Tulki o'lgur qildi g'oyib.
– Xo'rozingni ehtiyot qil,
Tayinlaydi onam koyib.
O'ta makkor, olg'ir ekan,
Laqillatdi bizni ancha.
Bo'sh katakda yolg'iz xo'roz,
Yashar edi mung'ayganча.
Qovun-tarvuz avji pishgan,
Kungaboqar choylab yotar.
«Malish» qo'ylar kavsh qaytarib,
Nimanidir chaynab yotar.
Chirildoqlar gal berishmas,
Qumg'on qaynab toshiqadi.
Sulton dumbul pishirmoqchi,
Tezak qalab oshiqadi.
Toshfonarning hojati yo'q,
Oy shu'lasi mo'l-ko'l yog'ar.
Hakim ushlar buzoqchani,
Oyim esa sigir sog'ar.
Ko'plar bilmas poliz ichra,
Yulduz sanab yotish gashtin.
Otam bizga so'ylab berar,
«Alif Laylo» sarguzashtin...
Yarim kecha sal narida,
Nedir to'q-to'q etib borar.
O'q ariqdan shippa o'tib,
Qo'rqa-pisa ketib borar.
Olib zarang tayog'ini,

Otam kutdi allaqancha
Tulki ekan, xurmachani,
Boshga kiyib ko'targancha
To'q-to'q qilib borar edi,
Sut ichgani tushgan ekan.
Undan boshin chiqarolmay,
Ko'zi sutdan shishgan ekan.
Otam uning terisiga,
Somon tiqib kergani yo'q.
Uy to'riga osib qo'ydik,
O'n tovuqqa bergani yo'q...

FAQAT YOZDA AYTINGLAR

Bahor kelib Sinchalak,
Boshin ho'llab — suv chilab.
Hadeb sochin taraydi,
So'qmoqdagi ko'lmakchani,
Ko'zgu qilib qaraydi.

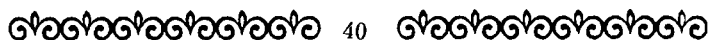
Ko'rib qolib buni Hakka,
Ig'vo qilib o'zi yakka
Sinchalakning ustidan
Erta-yu kech kulibdi,
«Kal emish» deb yuribdi.

Parvo qilmay Sinchalak,
Tumshug'ida suv chilab.
Har kun sochin taraydi,
So'qmoqdagi ko'lmakchani,
Oynak qilib qaraydi.

Gap tarqalib ketibdi,
Chumchuqqa ham yetibdi.
To'rg'ay qo'shiq bitibdi,
Qushlar uni bilganicha,
Muhokama etibdi.

Buni sezmay Sinchalak,
Bosh uzra suv chilab.
Har kun sochin taraydi,
So'qmoqdagi ko'lmakni,
Ko'zgu qilib qaraydi.

Ig'vo yo'ldan qaytinglar,
Navro'zda nag'ma tinglab,
Qo'shiq kuylar paytinglar,
Kim kalligin Hakkaga
Faqat yozda aytinglar...

CHILLA CHIQIB

Qish ayozi tobida,
Qor erinmay bo'ralar.
Shox-shabba orasidan,
Ovchi sergak mo'ralar.

Eman bargi tovusning,
Quyrug'iday serhasham.
Kiyik yurgan so'qmoqlar,
Qirda yo'l-yo'l beqasam.

Ayiq g'orga yo'l oldi,
Piymasini ivitgan.
Quyvon po'stin tikibdi
O'ziga oq tivitdan.

Yashil taroq archalar
Keng yozib qulochini.
Erinmasdan shamolning,
Tarar paxmoq sochini.

KO'PKARI

Ko'pkariga atalgan chog'i,
Arslonbobning mashhur Chorbog'i,
Tomoshabin uchun qulay, mos,
Qir va adir yapasqi tog'i.

So'qmoq yo'ldan shoshib kelmoqda,
Qari-qartang, yosh-u yalanglar.
Bir yasharlik serka tashlandi
Maydon ichra ana qaranglar.

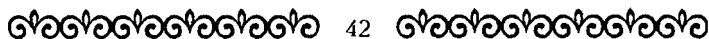
Avjga minar sur-xo, sur-xolar,
Qilichdayin o'ynar qamchilar.
Tulporlarning yag'rinlaridan,
Sharros-sharros terlar tomchilar.

Ko'pkarida g'aroyib tartib,
Kimki g'irrom bilinib qolar.
Egar og'ib, goh oyog'idan,
Uzangisi ilinib qolar.

Qora bayir uchar quyunday,
Ergash polvon borar taqimlab,
Otni qichar, davra aylanib,
Manzil sari kelgach yaqinlab.

Hakam xolis, sinchilar zukko,
Bedov esa sapchiydi kishnab.
Uloqni u qo'sh qo'llab tashlar,
Chunki olgan qamchini tishlab.

Quvvar tutga mingan bolalar,
Ko'pkarining xo'p zavqi bor-da.
Ulgurmaytin qarsak chalishga
Guppa-guppa yiqilar qorga...

ILINJ

Bobom ekan olmurut,
Hovlimizning to'rida.
Yulduz sanab yotibman,
Odmi yog'och so'rida.

Ajab, nokday xinha bel,
Go'yo zo'ldir yombilar,
Barg ostidan mo'ralab,
Ko'zlaringni yondirar.

Bandi mo'rt-da, bu meva,
Tong pallasi to'kilar.
Murodjonning yo'lin poylab,
Onam intiq o'kinar.

Nabiralar sog'inchi,
Har qadamda bilinib.
Olmurutdan bo'yraga,
Qoqi solar ilinib.

Odmi yog'och so'rida,
Xayollarga botib man,
Xom-xatala shu she'rni,
Qayta ishlab yotibman.

OSMON QAYDAN BOSHLANAR?

Toqqa boshin qo'ysa quyosh,
Ufq ortin cho'g' qilarkan.
Burgut uchun osmon asli,
Boshlanadi cho'qqilardan.

Chumolining vaqti ziqroq,
Gapi qisqa qalbi qaynoq.
Uning uchun ko'k gardishi,
Oltin rangli momaqaymoq.

Mirzacho'llik dehqon bobo,
Gurung boshlar olisdan:
— O'tar osmon chegarasi,
Bizning qovun polizdan.

Muruntovlik mergan aytar:
— Kuni-kecha qaytdim ovdan.
O'zim ko'rdim, osmon axir,
Boshlanarkan Tangritog'dan.

QISHLOQDA TUN

Qishloqda tun, sergak itlar,
O'qtin-o'qtin irillaydi.
Saratonlar, chigirtkalar,
Navbat kutmay chirillaydi.

Hordiq olar ko'kandagi,
Qo'zi, qo'ylar yonboshlashib.
To'riq baytal ancha horgan,
Aravada beda tashib.

Qishloqda tun, osmonda oy,
Mis tovoqday yarqiraydi.
Oqburasoy bir maromda
Alla aytib sharqiraydi.

Qora serka kavshanadi,
Iyagini selkillatib.
Zokir tog'am toshdek qotdi,
Kelgan ekan biroz «tatib».

Tog'amlarning hurragi ham,
«Pilqim pir-pir» g'alati.
Bobom uxlar soqolini,
Osmonga, oyga qaratib.

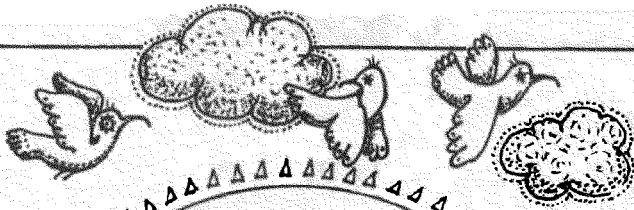

KUZ

Yana xazonrezgilik,
Bog‘lar rangi siniqti.
Dilda hokim ezgulik,
Anhorda suv tiniqdi.

Oq yaktakli qayinlar,
Taqdi yana zar baldoq.
Qushlarga gap tayinlab,
Chag‘-chag‘laydi zarg‘aldoq.

Ufuq orti lolagun,
Daraxtlardan rang olar.
Xayrlashib kuz bugun,
Sochar oltin tangalar.

Do'stim, ziyorak kitobxonim,
Sizga bir gap aytaman.
Qishlog'imga borgan sayin,
Bolalikka qaytaman.

YO'LCHI YULDUZ

Qirq beshinchi yil yozi,
Egnim yupun — oq surup.
Yorilgan tovonimga,
Onam piyozdoq surib
Holva berib bir chaqmoq
— Damingni ol, — der qani.
Tongda jo'nab ketardik,
Qirga — boshqoq tergani.
Goh xotirlab shularni,
Ko'zlarimdan yosh tomar.
Buvim belbog' tikardi,
Xizmatida toshfonar.
Bezgak xuruj qilganda,
Ko'kka chiqib nolishim.
Tol bargiga ko'mishsa,
Beda bo'lgan bolishim.
Ayon edi besh qo'lday,
Qapchig'ayning dalasi,
Bir o'ngarda to'rqovoq,
Unda to'rg'ay bolasi.
Boshqoq terishdan boshqa
Ermagimiz yo'q erdi.
Davron aka «Alpomish»ni,
Oqshom yoddan o'qirdi.
Tetik tortib qolardik,
Unutilib ish, charchoq.
Bolaligim epkinday,
Sezilmay o'tdi har choq.
Onam no'xat qovursa,
Oqshom payti xo'rakka.
Sig'mas edi haddimiz,
Bir hovuchdan bo'lakka.
Ro'zg'orning tashvishidan,

Bo'lolmagach oshinib.
Qo'yolmadik otamga,
Hatto qabr toshini...
Keyin ishga joylashdim,
Olis edi qishloqdan.
Xolam safar xaltamga,
Solib talqon, pishloqdan,
Daftar to'la mashqimni,
Ehtiyotlab o'radi.
Men iymnib onamdan
Oq fotiha so'radim.
Peshonamdan o'pdi-yu,
Bir zum boqib aftimga.
Duo qilib, topganin,
Bosib qo'ydi kaftimga.

* * *

Poyezd uchar shimolga,
Yo'rg'a otdek pildirab.
O'tib ketdi oradan
Qirq yil ham g'ildirab.
... Tilardingiz onajon,
Ulkan bardosh va to'zim.
Sizning yorqin ruhingiz,
Mening yo'lchi yulduzim.

ONAJONIM

Ma'no to'la gapida
O'ng qo'lida rapida
Onajonim non yopar.

Chopar edim bog' ora,
Qo'lda singgi zog'ora,
Jonajonim non yopar.

...Jang borardi o'lkada,
Yurt tashvishi yelkada,
Charog'bonim non yopar.

Otam tishlagan patir,
Hamon mixda turadir...
Nurjahonim non yopar.

O'sha to'qochga moslab,
Zuvala uzib, rostlab,
Mehribonim non yopar.

MEN YOQTIRGAN RAQAM

Qirq besh raqam ko'nglimga
Juda yaqin negadir.
O'zga songa o'xshamagan
Zo'r mazmunga egadir.

Bu son ba'zan qolib ketar,
Karra jadval orasida.
Biz yashaymiz ulkan uyning
Qirq beshinchi xonasida.

Qayda ko'rmay bu raqamni
Dilga shodlik to'lib ketar.
Kundalikda ular go'yo
To'rt-besh baho bo'lib ketar.

Hatto maktab peshtoqiga,
45-lavha osilgandir.
Ming to'qqiz yuz qirq beshda
Qattol urush bosilgandir.

BOLALIKDAN BIR LAVHA

Bahor kelib, yer haydalib,
Ilik uzilgan mahal.
Go‘ja tansiq, atala-ku,
Oshdek suzilgan mahal.

Qattol urush oqibati,
Hali shashtdan tushmagan.
Omborlar ham qatron bo‘lib,
Sichqon hassa ushlagan.

Qo‘shchilarga non yopardi,
Onam suli unidan.
Noliy desa osmon yiroq,
Nochor, g‘arib kunidan.

Suli asli otning yemi,
Ishlatilmas bo‘lakka.
Onam unni bir necha bor,
O‘tkazadi elakdan.

Chunki qipiq, tegirmonda,
Ketmas edi yanchilib.
Supra uzra mitti xanjar,
Tushar qayta sanchilib.

Charsillaydi shuvoq o‘tin,
Tandirga o‘t qalayman.
Olovdayin lov-lov yonib,
Taqdirdan o‘pkalayman.

Tuman tog‘a to‘qochlarni,
Qo‘shchilarga olborar.

– Qiltiriqdan saqlasin, – deb,
Onajonim yolborar.

Bir haftaga oltita non,
Qoldirishar ulushni.
Yig‘lay desam, nomus kuchli,
Vaqti emas kulishni.

Xo‘rlik esa zardobdayin,
Zimdan sizib boradi.
Suli nonning qipiqdari
Tig‘day chizib boradi.

Nabiramning non tanlashi,
Malol kelgach, so‘nggi dam.
Bolalikdan ushbu lavha,
O‘tdi ko‘zim o‘ngidan...

CHAKKA

Qirq birinchi yilning bahori,
Jonimizdan to'ydirdi chakka.
Jang qilamiz uyning ichida,
Tomchi bilan yakkama-yakka.

G'altaklarni shiftdan yergacha,
Dor katakday tarang tortganmiz.
Chelak, jomga tutashgan ipga,
O'ziga xos xizmat ortganmiz.

Dahlizda ham bo'zlaydi tomchi:
— Chiq-chiq!
Chiq-a!
Chiq! Chiq-qin! — deydi.
Ko'rpalarni, yakandozlarni,
Tez bo'l, yig'ishtir! Yiq-qin! — deydi.

Ko'chib o'tdik mehrob tomonga,
Buyruq qilar: — Chiq-qin! — deb chakka.
— Yo'q, jilmaymiz hatto bir qadam,
Arz-holingni aytgin falakka!..

Joy qolmadi, oyoq bosguday,
Zeriktirib yubordi g'oyat.
Bizni uydan quvib chiqolmay,
Peshin chog'i tindi nihoyat.

Oftob olmos shamshiri bilan,
Bulutlarni chopib tashladi.
Barham topdi uch kunlik tashvish,
Mo'g'or bosgan dillar yashnadi.

BOSHIM UZRA

To'rt ovulning taqdirini,
Qo'sh tegirmon yechar edi.
Erta-yu kech navbat kutib,
Sho'x-shan yoshlik kechar edi.

Birov arpa, birov tariq,
Makka solgan linchasiga.
Ermak uchun qo'g'irmoch bor,
O'ngib ketgan nimchasida.

Do'ngtepada don-dunlarni,
Tozalab tosh, chorlari¹ni.
«Shamol, otang o'ldi» deya
Sopirgani chorlar uni.

G'oyib tog'a tagdor so'zlab,
Kulib qo'yar miyig'ida.
Piyoz qo'shgan chavati non
Ushatilgach qiyig'iga.

Bir burdadan baham ko'rib,
Ushog'ini ko'zga surtib,
Un solingan xurjunlarni,
Yelkamizga qo'yar urtib.

Soyguzarda qo'sh tegirmon,
Orom 'bilmay g'uvullaydi.
Tobga kelgan chanqovuzday,
Bir maromda zuvullaydi.

¹ Shamolni yo'qlov.

... Tegirmonning parragiday,
Chir aylandi yillar, oylar.
Qurdik yaxshi orzu bilan,
Dang'illama qo'sh saroylar.

Bir qishloqda o'ndan ortiq,
Tegirmonlar ishlab turar.
Xolis xizmat ilinjida,
«Po'lat otlar» kishnab turar.

Oqibatli, diyonatli,
Yoppa borar hashariga.
Ayrimlari sal yo'liqqan,
«Manmansirash» kasaliga.

Qishloqdoshlar mehri bilan,
O'sib-unib ko'kargayman.
Safed Bulon tuprog'ini,
Boshim uzra ko'targayman.

BARAKA BOSHOG'I

Oftob olov purkaydi,
Yer otash nigohida.
Chirillaydi saraton,
Gulaxyrining shoxida.

Quyosh cho'g'li gilamga,
Zarrin ipdan gul tikar.
Shuvoq, burgan ostida,
To'rg'ay behol entikar.

Boshoq terar yosh-yalang,
Bir ho'plam suvga intiq.
Yelvizakdan yo'q darak,
Tog'larda yurar tentib.

Do'stim Jamol shu mahal,
Topdi boshoq-baraka.
Xirmonga osib qo'ydi,
Irimchi Qambar aka.

Rais uni olqishlab:
— Balli, azamat, — derdi.
Baraka boshog' uchun,
Bir paroq bug'doy berdi.

¹ *Bir paroq* o'n kilogramm.

Mo'l-ko'l hosil ko'tardik,
Daromaddan buyurdi.
Eshiklar tambalanib
Don mo'ridan quyildi.

Talpinaman qishlog'im,
Seni jondan sog'inib.
Ko'rgim kelar dalangda,
Baraka boshog'ini.

SO'NGGI JANG

Qirq birinchi yilning qishi,
Sovuq chiqqan uchiga.
Sandalimiz ko'nib qolgan
O'rik o'tin kuchiga.

Bozillagan olovga
Bag'rimizni toblaymiz.
Cho'g' pasaysa, kosovdamas,
Tovon bilan kovlaymiz.

Uyga kirdik ko'chadagi
Yaxmalakni unutib.
Ivib ketgan choriq, shimni,
Olish kerak quritib.

Eng kattamiz Abduxalil,
Undan sal-pal cho'chirdik.
«Urush-urush» o'yinin
Tor hujraga ko'chirdik.

Labda qamish naychasi,
Yengil otar — to'pimiz.
Tugab jiyda danagi
«Asir tushdik» ko'pimiz.

Birdan sandal ichida,
Portlab qoldi «Zambarak»
Qo'lim tegib tushib ketdi,
Osma chiroq — chambarak!

Sandal ichra turgan qumg'on,
Pov-pov etdi na'rador.
«So'nggi jang»da oyoq kuyib,
Karim bo'ldi yarador...

FUFAYKA¹

Ming to‘qqiz yuz qirq yettining
To‘qqizinchi mayida.
Maktabimiz hovlisida,
Qo‘sh chinorning poyida

Karnay chorlaydi bizni,
Turna qator saflarga.
Chirmandalar chek qo‘yar
Shivir-shivir gaplarga.

So‘z olar ilmiy mudir
Tartib qat‘iy saqlanar.
Xontaxtaning ustiga,
Fufaykalar taxlanar.

Ajablanmang, bu ust-bosh
Atalgan deb kimlarga? —
Otasi jangda o‘lgan
Bechora yetimlarga

Alfavitga binoan,
O‘qilar ro‘yixatlar:
— Abdullayev, Abrorov,
Ko‘zimdan olov chatnar.

Xuruj qilar bezgagim,
Sillam qurir zirqirab.
Qo‘rg‘oshinday zil yoshdan,
Kiprik nochor pирpirar.

¹ *Fufayka* — paxtalik kalta to‘n.

Zich saflarning orasin,
Asta surib, ochaman.
Menga navbat yetguncha,
Uyga qarab qochaman.

Onam sho'rlik hang-u mang
Olazarak alanglar,
Qulog'imning ostida,
Tanish nomlar jaranglar.

.

LAYLAKLAR

Mo'jaz hovuz,
Qo'sh olmurut.
Bir juft chinor,
Bo'lmas unut.
Uchta ulkan,
Baqaterak.
Og'a-ini,
Bo'lsa kerak.
Laylak kelib,
Shu chinorga —
Makon qurdi,
Ark etdi.

* * *

Bolaligim,
Uchqur otim.
Orzularim,
Qo'sh qanotim.
O'sha chinor,
Qo'sh olmurut.
Uchta terak,
Bo'lmas unut.
Ona laylak
Bola ochib
Tesha bo'ldi,
Qanotlari
Tak-tak degan
Bayotlari
Xayollarga
G'arq etdi...

* * *

O'n yildan so'ng,
Mo'jaz hovuz,
Qurib qoldi.
Bir juft chinor,
Olmurutlar
Chirib qoldi.
Qushlar sozi,
Tinib qoldi.
Oq laylaklar,
Oh, laylaklar
O'z uyasini
Tark etdi...

* * *

Ta'mirladik,
Hovuzni ham
Zilol suvdan,
Ko'rdik baham.
Biroq laylak,
Bezib ketgan.
Loqaydlikni
Sezib ketgan.
Fikrim tayin,
Chaqmoqdayin
Shu misralar
Yarq etdi.

YENGIL TORTIB

Ifodalab bo'lmaydi,
Yurt sog'inchin bir so'zda.
Yo'l olamiz qishloqqa,
To'y, bayramda, navro'zda.

Mehr ko'zda, oqibat,
Nurdan bitgan imorat.
Ulug'larni yo'qlagach,
So'ng boshlanar ziyorat.

Choyxonaga fayz kirib,
Avjga chiqar askiya.
Sabab, gapga chechanlik,
Qishlog'imga xosku-ya...

Davra boshi Zohidov,
Choydan bosib ho'playdi.
O'tganlarni xotirlab,
Oqillarni yo'qlaydi.

Yaxshilarni davrada,
«Bo'lsaydi» — deb ilinar.
Yalangto'sh Yo'ldosh tog'a,
O'rningiz ko'p bilinar.

Bizga madad bag'ishlar,
G'oyib otaning ruhi.
Yozar ko'ngil g'uborin,
Payrovlarning shukuhi.

Yodlaymiz ixlos bilan,
Qozoqov domla Sizni.
Sozanda, navozanda,
Bozorboy akamizni.

Xizmat kutar Toshkentda,
Nechun yo'lga tushmayin!
Duo bilan rahmatdan,
Yengil tortib qushdayin.

SAFED BULON

Safed Bulon

Do'ppidek tog'li qishloq
Mevali bog'li qishloq
So'zamol, san'atga o'ch
Askiyaga chog'li qishloq
Sal do'zali, sal irimchi
Armonli — dog'li qishloq
Olisdagi o'g'lon uchun
O'ta ardoqli qishloq.

Safed Bulon

O'ng'or tog'ning kunjida
Qapchig'ayning pinjida
Har tup olma, nokiga
Suv ulashar lunjida
Ajab bardoshli qishloq
Arzikli, toshli qishloq
Bir ko'cha — qo'sh respublika
Qon-u qardoshli qishloq.

DOSTONCHI DAVRON TOG‘A

Dostonchi Davron tog‘a,
Komil va komron tog‘a,
Davrada chaq-chaqlashar.

Gap ochsang «Ravshanxon»dan,
Ruhlanib yonib jondan,
...Jaynoq bilan gaplashar.

Bizning ovul tomonda,
Do‘stim, ayni zamonda,
Uch dostonni yoqlashar.

«Alpomish»u, «Go‘ro‘g‘li»,
«Kuntug‘mish»day zo‘r o‘g‘lin,
Ko‘z nuriday saqlashar.

YURTDOSHLARIMGA MAKTUB

Boshingizga ish tushsa,
Yo'qlaysiz bizni koyib,
– Nima qilib yuribdi,
Toshkentda Meliboyev?..

– Ko'pdan buyon kelmaydi,
Boqijon bilar Axror.
Asqotmaydi xizmati,
Poytaxtda nima bor?..

– Talay yumush bitardi,
Ha, – deb qo'ysa Odiljon.
Kesatiq, ta'nalarda,
Balki sal-pal bordir jon.

– Ismoiljon jarroh-chi,
«ToshMI» degan puchmoqda.
Unga ham ish topilardi,
O'zimizning qishloqda.

– Imkonidan juda oz,
Foydalanar Ergashev.
Ko'rsatishar yo'l-yo'riq,
Shu asnoda tergashib.

– Tursunboy Adashboyev,
Keladi yilda, oyda.
Hovli-joyi qarovsiz
She'ridan nima foyda?..

To'rajon tinch, omonimiz,
Ey, aziz yurtdoshlarim
Serandisha qon-qardosh,
Omon bo'lsin boshlaring!..

E'tirozlar o'rinli,
Bizlardan naf tegar kam.
Mushkul paytda Sizlarga,
Bo'lmaymiz dori-malham.

Yashayapmiz yurakni —
Sizga gulday tutganча.
Ancha-muncha tashvishni,
Ichimizga yutganча.

Achchiq-tiziq so'zlarga,
Bo'g'izgacha botib biz
Qishloqning sha'ni uchun,
Mehnat qilib yotibmiz.

ONAMNING SO'NGGI ILTIMOSLARI

— So'zlarimni qo'log'ingga
Ilib olgin axir san.
Shahar olis, eshitmaysan,
O'ng'or tog'dan chaqirsam.

Bersin senga bobolaring
Bardoshini, sabrini.
Ziyorat qilib turgin,
O'g'lim, otang qabrini.

Tegirmaning toshidek
Yil aylanar o'rtadan.
Mendan keyin qishloqqa
Kelmaysan, — deb qo'rqaman...

MAQTANCHOQ CHUMOLI

O'q ariqdan
Chim olinib,
Ini ko'chdi
Chumolini.
Uymalashib
Hayron boqdi.
Besh, o'ntasi
Suvda oqdi.
Bir chumoli,
Shu payt qarang,
Chiqib oldi
Toshga arang.
Qo'l-oyog'i
Qaltiraydi.
Tovonlarin
Sal tiraydi.
Tol chivig'i
Bo'ldi narvon
O'tib olgach,
U bearmon
Do'stlariga
Maqtandi xo'p:
— «Oramizda
Qo'rqoqlar ko'p,
O'rnak olsa
Bo'lar mandan
Suzib o'tdim
Okeandan...»

G'OZ KARNAYCHI BO'LMASIN

Bola borki, ertakka
Serishtiyuq, sertalab.
Bobom cho'pchak aytadi,
Hasanboyni erkalab.

– Qarg'a qaqimchi ekan,
Chumchuq chaqimchi ekan,
G'oz-chi, karnaychi ekan,
O'rdak surnaychi ekan.
– G'oz karnaychi bo'lmasin,
O'rdak surnay chalmasin.
Karnaychi Shokir tog'am,
Yana ishsiz qolmasin...

TADBIRKOR JO'JA

Shatir-shutur yomg'ir quyib,
Tarnovlardan suvlar oqar.
Tuxumidan chiqqan jo'ja,
Olazarak, hayron boqar.
Toy-toy bosib chiqdi sirtga,
Chorlar uni yo'lak, ko'cha.
Olib tuxum po'chog'ini,
Zontik qilib ketdi jo'ja.
Yoqa ushlab qoldi Xo'roz,
Hayron G'ulg'ul, Laylak daroz.

MAYIZ

- Oting nima, qizaloq,
- Menmi, tog'a, Lolaman,
Lolaman.
- Ol mayizdan bir hovuch
- Yo'q, odobli bolaman,
Ha, odobli bolaman
Hovuchingiz kattaroq,
Siz bersangiz olaman,
Olaman...

XAYRLASHMAY

Tolning bargi suvga tushib,
Qayiq bo'ldi.
Bu ayniqsa Chumoliga
Loyiq bo'ldi.
Qo'sh qirg'oqni to'lqin yalab,
Ko'kka sapchir.
O'zi yolg'iz eshkakni ham
Eshar abjir.
Oshnalari qoldi gap-so'z,
Tayinlashmay.
Jo'nab ketdi Chumolivoy
Xayrlashmay.

CHAQIMCHINING JAZOSI

Sinchalak bilan Chittak,
Yashardi inoq, ahil,
Tashvishga qo'ydi qittak –
Ularni chumchuq baxil.
Hasadi haddan oshib,
U yon bu yon chopardi.
Va o'rtada gap tashib,
Shundan lazzat topardi...
Birovga chuqur o'yan
Chumchuq makri bilindi.
Mansurjon do'ngga qo'yan,
Pat tuzoqqa ilindi.

NASIBANING OLMASI

Nasibaning olmasi,
Tushib ketdi ariqqa.
Tutqich bermay o'ynaydi,
O'xshab oltin baliqqa.
Sodiqjon ko'rib qolib,
Olmani ushlab berdi.
Rahmat aytib Nasiba,
Yarmini tishlab berdi.

TUGAB QOLDI

1

Murod bilan
Birga biz
Borgan edik,
«Tir»ga biz.
Otib ko'rsam,
Tulkiga.
Tegmay, qoldim
Kulkiga.
Mo'ljal olsam,
Mushukka.
O'q sanchildi,
Eshikka.
Doirada,
Jo'n raqam.
Yetti, sakkiz
O'n raqam.
Urolmadim
Bitta ham
Chetga qochar,
Muttaham.
Yonlab o'tar,
Chizig'in.
Avji o'yin,
Qizig'i
Tugab qoldi.

2

Tangamiz.
Bergan edi
Yangamiz.
Sovun bilan,
G'altakka.
Qolar bo'ldik
Kaltakka...

TUGMA

Savri xola qo'shniga
Chiqqanida elakka.
Kamzulining tugmasi,
Tushib qoldi yo'lakka.
Chumolilar to'planib
Majlis qurar shoshilib
— Bir, ikki, uch! Ko'tardik,
Tegirmonning toshini!..

ARQON QILIB...

Yumronqoziq
Izlab oziq
Yotmay salqin-soyada
Yurar qovunpoyada.
Tipratikon odaticha
Olazarak boqib picha,
Bir ilonni sudrab borar.
Yumron so‘rar:
– Yurib doving,
Baroridan kepti oving.
– Yo‘g‘-ey, oshna, unday emas –
Tipratikon nolib ketdi –
Ilon yeyish odatim,
Allaqachon qolib ketdi –
– Yo quritib qishda uni
Yanchasanmi talqon qilib.
– Do‘stim, o‘tin bog‘lash uchun,
Ishlatamiz arqon qilib...

SICHQONNING ORZUSI

O'sib-unsam,
Kuchga to'lsam
Men-chi mushuk bo'laman.

Kalamushning —
G'alamisning,
Qirib, dodin beraman.

Deya so'ylab,
Asta o'ynab,
Sichqon chiqdi eshikka.

O'sha onda,
Peshayvonda
Ko'zi tushdi mushukka.

Shoshganicha,
Qochganicha,
Kirib ketdi teshikka...

BAHS

Qo'yni qo'shib podaga,
Ayi minib xodaga,
Sanjar, Ashur.
Bahslashur:
– In solishda Qarqunoq
Chumchuq, Chittakdan no'noq.
Nor tog'amning so'zicha
Eng dangasa Musicha.
– Yo'q, Qarqunoq.
– Yo'q, Musicha
– Sen bilmaysan,
O'yla picha.
– Nega bilmay?
Axir, shoshma.
– O'pkangni bos!
– Haddan oshma!
Shu payt xoda qars sinib,
Uzildi bahs-tortishuv.
Zo'rg'a chiqdi anhordan,
Bir-birini tortishib...

JOYIGA OSAYAPMAN

Nazmi xola ko'rpa qavib,
O'tirardi supada.
Nabirasi xom olmani,
Uzib solar lippaga.

– Shoxda nima qilyapsan?
Pastga tush Xosiyatxon!
– To'kilgan olmalarni,
Joyiga osayapman...

O'RGATYAPMAN

Chiy-chiylashib jo'jalar,
Bedazorga qochar kirib.
Kuchuk esa ularni,
Quvlar, tishlar aylantirib.
Mushuk so'rab qoldi undan:
— Avval bizga mazaydi.
Sen kelding-u, jo'jalar,
Kundan-kunga ozaydi.
— Menmi, boshqa kuchuklarday,
Daydib yurmay ko'chalarda
Tulkiga chap berishni,
O'rgatyapman jo'jalarga.

PASHSHA

O‘rin bilan Mirabbos,
Sumalak yalashardi.
Bir pashsha g‘ashga tegib,
Shirani talashardi.

Xira pashsha quvgancha,
Na unadi, na ko‘ndi.
Birdan u O‘rinboyni,
Burniga kelib qo‘ndi.

Mirabbos ko‘zin qisib,
— Shoshma, — dedi O‘ringa.
Qiziq, hash-pash deguncha,
Bir mushtladi burunga.

Pashsha-ku tutqich bermay,
Uchib ketdi zing‘illab.
O‘rinboy burni qonab,
Yig‘lar edi ming‘illab...

«SH» BILAN «CH»

«Arra», «Karra» soʻzlarini,
Burro aytar ukam Botir.
«Sh» bilan «Ch» harflariga,
Biroz tili kelmayotir.

– Pishloq yedim qishloqda,
Shermat yurar «Chayka»da.

– Pisloq yedim qisloqda,
Sermat yurar «Sayka»da.

– «Chinoraning chinnisi bor,
Chinnisida shinnisi bor»

– Sinoraning sinnisi bor,
Sinnisida sinnisi bor.

Ana shunday jummalarni,
Sal qiynalib aytar Botir.
Lekin, juda mashqi baland,
Olmang undan xavotir.

HAYVONOT BOG'IDA

Hayvonotlar bog'ida,
Beda kemptir quyonlar.
Qirg'ovullar sayr qilib,
Xotirjam yurar donlab.
Ellikta erur boshi,
Bir yuz qirqta oyog'i,
Qancha quyon, qirg'ovul,
Toping, o'g'lim buyog'in?..

BOBO, QANCHA YOSHDASIZ?

- Bobo, kenja nabirangiz
Necha yoshga chiqdi hozir?
- Kenjam Nazir,
Men qanchaga chiqqan bo‘lsam,
Shuncha oylik bo‘ldi, bo‘tam.
- Siz qanchaga chiqdingiz?
Qaytib-qaytib so‘rar Javlon.
- Yetmish sakkiz yoshga chiqdik,
Nabiramiz ikkovlon.
- Vuy, qiziq-a, xo‘sh qanday?
- Mening yoshim unikiga qo‘shganda...
Kim topadi Ro‘zmat bobo
Qancha yoshga to‘lganligin?
Nabirasi Nazir esa
Necha oylik bo‘lganligin?..

HALI YOSH-DA

– Doskaga chiq, Mukambar,
Bo‘rni ol-chi, xo‘sh, qani.
Bitta misol ishlaymiz,
Uchga uchni qo‘sh, qani?

Lekin oddiy misolni
Yecholmadi Mukambar.
Sodiq aka so‘rab qoldi:
– Ayt-chi, qancha ukang bor?

– Oltita.
– Ular birdan konfet yesa,
Bo‘lar nechta?
– Beshta.

– Hech-da!
Shoshilmasdan o‘yla boshda.
– Bitta ukam konfet yemas.
Hali yosh-da...

O'N KAPTAR

O'ng'or tog'da
O'n kaptar
Sal jaydari,
Jo'n kaptar.
O'ttiz uchta
Bolasi
Donlar o'n uch
Qorasi
To'qqiztasi
Olmay tin
Silab-siypar
Qanotin.
Uxlar qancha,
Polapon?
O'ylab ko'rgin
Bolajon.

OQ SHAFTOLI

Bog' ko'chada,
Oq shaftoli.
Ellik uchta
Toq shaftoli
Sobir uni
Qoqdi kechda
Solijonga
Tegdi beshta
O'ta shirin,
Xushbo'y edi
Yettovini
Norboy yedi.
O'n to'rttasin
Bog'bon oldi!
Xo'sh, chelakda
Nechta qoldi?

YETMAY QOLDI

(Olim Jo'raboy Ikromovga)

Ko'pkariga hozirlik
Borar dala tomonda.
Uloqchilar yetakchisi
Buyruq berar shu onda:

– Har bir toyga bittadan,
Minsin abjir chavandoz.
Ana shunda do'stlarim,
O'yin bo'lar quvnoq, soz.

Topshiriqni bolalar
Bajardilar tez shu choq.
Attang, bitta o'g'longa,
Yetmasdan qoldi toychoq.

– Yo'q, bo'lmaydi yigitlar,
Kengashamiz kelinglar
Hozir bitta ulovga,
Ikkitadan minglar.

Ko'pkarining sarkori,
Tashvishlanib alanglar.
Endi bo'lsa bitta toy,
Ortib qoldi qaranglar.

Boshliq muhtoj yordamga,
Do'stlar, ayni zamonda.
Qancha bola va Toychoq,
O'ynar dala tomonda?

TO'RT AMAL

Dars o'tilar o'rmonda,
Qatnashmagan armonda.
Chinor osti pakkidir,
Muallimi Hakkadir.
Arifmetik to'rt amal
O'rgatilar galma-gal.

OLUV

Yong'oqqa o'ch Olmaxon,
Hadeb boshin qashiydi.
Uchdan to'qqiz olinmagach,
Uyga nima tashiydi?
Ko'rsatmaydi Qarqunoq,
Shpargalka qorasin.
Bir ortiga nol qo'yib,
Topdi oxir chorasin.

QO'SHUV

Doskadagi yozuvlarni,
Dumida artib.
O'rganmoqda bu amalni
Mushuk batartib.
Qo'shib borgach, sanoq son
Boradi ortib.
To'g'ri topsa o'nta sichqon
O'ziga tortiq.

KO'PAYTIRUV

Quyong hisob bobida,
Eng oldingi marrada.
Vazifani zumda ishlar,
Oddiy usul — karrada.
Tulki atay Quyondan
So'rab qoldi qo'qqisdan:
— Uch joyda uchta sabzi?
Bu juda jo'n — to'qqizta.
— Olti karra olti-chi?
O'yla, qancha bo'ladi.
— O'ttiz olti karamga,
Oltita qop to'ladi.

BO'LUV

Qizilishton nazdida,
Bo'lish og'ir ko'rinar.
Ammo sakkiz ikkiga,
Juda oson bo'linar.
Tumshug'ida hisoblab,
Ter to'kar ancha-muncha.
Noldan nolni ayirsa,
Qoladi teshik kulcha.
Besh ikkiga... mumkin emas,
Sizga ayon tushuncha.
Bular uyga vazifa,
Dars tugadi buguncha.

KIM AYTADI?

Jam bo'lishib hayvonlar,
Qil o'tmay orasidan.
Hasratlashib o'tirar
Har biri o'z bolasidan.
Tulki so'zlar, — farzandim
Sodda, so'tak, to'pori.
Olmaxon der, — meniki
Qo'pollarning qo'poli.
Ot aytadi, — qulunim,
Hech epi yo'q chunoqdir.
Eshak maqtar, — xo'tigim
Zotli, qamish quloqdir.
Bug'i xursand, — bizniki
O'ta yuvvosh, muloyim.
Boz ustiga insofli
Ko'z tegmasin iloyim.
Yo'lbars mamnun, — o'g'ilcham
Oqibatli, mehribon.
— Kenjam ozib ketdi, — deb
Tashvishlanar karkidon.
Fil yupatib do'stlarin
Ko'taradi ko'nglini.
Xo'sh, kim aytar ularning
Shu gaplari to'g'rimi?..

ISHONMASANG...

– Ma’nosi bir so‘z nima?
– Soya bilan ko‘lanka.
Egizakdir hamisha
Aytishuvlar – o‘langa.
Bilasizmi, aslida
Olis joyni der uzoq.
Baland yerni tepalik,
Qopqonni – temir tuzoq.
Quyosh – oftob, ko‘cha – yo‘l,
Quloqchin – telpak – tumoq,
Erkalatib quyonni –
Deydilar shalpanquloq.
Ensiz – qisqa, enli – keng.
Jarlik-chi o‘ngir – kamar.
Tog‘ orasi – qapchig‘ay,
Oymoma – shamsiqamar.
Bir mazmunni anglatar,
Chenov – o‘lchov-tarozi.
Qolgan so‘zlarni yozib,
Muallimni qil rozi.

BESHTA ARRA

Raqamlarning yordamida to'rtta amal,
Daftaringda yozilganday KARRA bo'lar.
Tegirmonda don-dunlarni tortib ko'rsang,
Maydalanib – un bo'lar, ZARRA bo'lar.
Kim o'zarga poyga qo'ysak manzil so'nggi,
Chavandozni aniqlovchi MARRA bo'lar.
Sabzavotning nomlari ham turfa xildir,
Bodiringning jaydarisi TARRA bo'lar.
Talay so'zning ma'nosini anglab yetding,
Mirshab tutgan tayoq esa DARRA bo'lar.
Bu so'zlardan bosh harfini olib qo'ysak,
Duradgorga birmas, beshta ARRA bo'lar.

CHUMCHUQLARGA UYADIR

Ashraf aka ANOR so'ydi,
Anormisan-anor deysiz.
Har donasi gavhar misol,
Yalt-yult etar FANOR deysiz.
«A» harfini olgan edik,
Yo'q narsadan BOR bo'ldi.
Barchamizga tanish hayvon,
Qo'sh o'rkachli NOR bo'ldi.
Bolakaylar bilib qo'ying,
Nor degani TUYADIR
«T» harfini qisqartirsak,
Chumchuqlarga UYADIR.

FARQI BITTA HARFDADIR

BOL deganda tamshangaysiz chorasiz,
Bitta harfdan kamaytirib borasiz.
«OL» soʻzini eshitganda mezbondan,
Soʻng asaldan nonga surtib olasiz.
«O» harfini almashtirsak «Yo» bilan,
Tulpor-toyga u yelpigʻich «Yol» boʻlar,
«T» tirkalsa soya-salqin «Tol» boʻlar,
«Ch» ni qoʻshsak toʻqson yoshli «Chol» boʻlar.
Almashtirsak agar «D»ni toʻsatdan,
Toʻqson yoshli bobom qaddi «Dol» boʻlar.
Toʻgʻri kelsa, «X» harfini qoʻllashga,
Xolidaning yonogʻida «Xol» boʻlar.

* * *

Juda boydir ukajonlar soʻzimiz,
Endi davom ettiramiz oʻzimiz.
BULOQ doim tuproqni enchilagan
«ULOQ» esa shoʻx jonivor tinchimagan.
«OQ» aslida rizq-roʻzimiz un va sutdir,
Yoki momiq paxtadir — ust-bosh, qutdir.

* * *

Ziyrak, zukko bolajonlar,
Oʻylab koʻring-chi biroz.
Navbatdagi yetti jumboq,
Sizlar uchun qulay, mos.
«Qayiq», «Qalqon», «Hakka», «Lola»,
«Toʻra», «Anor», «Ari», «Chana».
Bitta harfni almashtirib,
Oʻzga bir soʻz toping yana...

BO'KIB QOLGAN

– Kim birinchi topadi,
Ot nimaga yotadi?
– Balki charchab qolgandir,
Shunga yotib olgandir.
– Bo'kib qolgan, – der Egam, –
Yem-xashakdan ko'p yegan.
Dilfuza so'zlar: – Nahot?
Sizga aytsam o'sha ot
O'tirishni bilmaydi.
Gulshan momo: – Balli! – deb
Uni o'pib jilmaydi.

O'PKANI QO'LTIQLAMAY

O'sib yotar qulupnay,
Tarvaqaylab, chirmashib.
Yemish izlab Shilliqqurt
Bargga chiqdi tirmashib.
Imillab yurish asli,
Shilliqqurtga juda mos.
Oyog'i toyib birdan
Yig'ilib tushdi bexos.
Piching qilar Toshbaqa:
— Ehtiyot bo'lish kerak.
O'pkani qo'ltiqlamay,
Mendayin yurish kerak.

XOLIS XIZMAT

Kana bosdi qarib qolgan Echkini,
Qolmagandi yo'qlaguvchi hech kimi
Echki nochor Chug'urchuqqa yolvordi,
Xizmatiga oq tivitdan olbordi.
Tivitini olmay qaytib berishdi
Kanasini bitta qo'ymay terishdi.
Shodligining sira cheki yo'q edi
O'z tilida ma'rab duo o'qidi.
Xursand bo'lib hafta o'tmay Echktivoy
Oq tivitdan to'rtta qo'lqop to'qidi.
Andozaga oldi o'zin tuyog'in
Chug'urchuq ham qarab uyoq-buyog'in
— In bo'lar, — deb nabiramga, bolamga
Rahmat aytdi chevar Echki xolamga.

O'RGIMCHAKNING HIYLASI

Dor katakli ipak yo'ldan,
G'irillab.
Langarcho'psiz chopib yurar,
Zirillab.
Sehrgarday og'zidan ip
Chuvalar.
Chig'irchiqda o'z-o'zini
Quvalar.
Pastga sakrar ming maqomda,
Yon tashlab.
Huzur qilib belanchakda
Yonboshlab.
O'ljasini yubormaydi,
Qochirib,
Bir pashshaning unga og'zi
Ochilib.
Dedi, — foydam tegib qolar,
Senga ham.
Dor o'ynashni o'rgatib qo'y,
Menga ham.
— Qani yur, deb — uyi tomon
Boshladi.
So'ng «mehmon»ni shiftga,
Bog'lab tashladi.

SERGAP QIZ

Olis yerning ishi og'ir,
Uyga qilsam qo'ng'iroq,
Go'shakni olar qizim,
O'zga choram yo'q, biroq...
– Salom!
– Salom!
So'zlab ketar,
Qanday o'qiyotganin,
Qo'shni bola gilosga
Tosh va kesak otganin.
– Esingizdan chiqmadimi,
Tug'ilgan kunim, dada?
– Yodimda bor, shakar qizim,
Unutganim yo'q, ha-da!..
– Keyin lenta, tufli, paypoq,
Yana rangli qalamdan...
O'rtoqlarim ko'rgach uni,
Ichi kuysin alamdan.
Haligi-chi, atlas ko'ylak,
Menga rosa yarashar.
Oying qayda?
– Buvim ikkov,
Tandirga o't qalashar...
Telefonchi qiz tugadi, – der
O'n minutlik naqdingiz
– Allo! Allo!
– Kechirasiz!
Tamom bo'ldi vaqtingiz...

O'N IKKI VARAQ DAFTAR

Navbat husni xatlarga
Yozuv «L-o-l-a o-sh» bo'ldi.
Poyezd izi daftarga
Harflar boshma-bosh bo'ldi.

Pero bexos qitirlab,
Qog'oz chilpib, qatlandi.
Hijjalayman pichirlab.
Sal qiynaydi, chaplandi.

«Lo-la» «oshni» olmasdan
«A» qulog'in qayirdi.
«O» harfi tushgach qasddan
Darhol yirtdim, ayirdim.

Nosir nay partadoshim
Barmoq bosdi, kir qildi.
— Afsus, — der Abduhoshim
Yana uch bet yirtildi.

O'n ikki varaq daftar
Xolis xizmat etmadi.
«Lo-la osh o-l» so'zini
Yozish uchun yetmadi.

O'CHIRG'ICH

Mening ismim o'chirg'ich,
Bandman doim ish bilan.
Maktab, uyda erta-kech
Yashayman tashvish bilan.

Shoshilib daftaringga
Siyoh surtding, chaplading
Har galgidek daftarni,
Dog'-dug' etding, «boplading».

Xolis xizmat qilaman,
O'chirib dog', kuyani.
To'rt oyoqli tovusni,
O'rkachi yo'q tuyani.

Oshnam sahiyligingdan
To'yib ketdim toza man.
O'zing ko'rib turibsan,
Soat sayin ozaman.

OYIM O'ZI

(Mashhur rassom H. Rahmatullayevning suyukli qizi Zulayhoga)

Bolajonlik ayol zotiga,
Faqat Momo Havodan yuqqan.
Shu boisdan onalar zotan,
Durdayin sof, sutday tiniqqan.
O'g'il-qizin tashvishi bilan
Qirqta joni borday chiniqqan.
– Ukangni ber, – degan lol qolar,
Qizaloqning javobi uqqan.
– O, yoqarkan, ukamni axir,
Oyim o'zi qiynalib tuqqan...

OVDA

Ovga chiqdim tozi bilan,
Boqqan edim yozi bilan.

Oq libosdan dala-adir,
Tayoq ushlab borar Qodir.

Ol, ketdi deb qoldi birdan,
Itim chopib o'tdi qirdan.

Menga sapchib hurar tozi,
«O'lja» bilan turar tozi.

Borib ko'rsam yaqiniga,
Eski po'stak taqimida...

SHALOP-SHULUP

Bog' ko'chada ko'lmakchani
Kechar Tohir shalop-shulup.
O'tgan-ketgan miyig'ida,
Kulib qo'yar, qarab turib.

– Qoyil, – deya kimdir uni
Yelkasiga qo'yar urib
Unga sari hovliqadi,
Halqob yerda shalop-shulup.

Bolakayni qutlaganday,
Olaqanot sayrab turar.
Go'yo «Tohir, bo'sh kelma» deb,
Olqish aytib, qayrab turar.

Bola faqir ko'lmakchani,
Loyqalatar shalop-shulup.
Dolim bobo tol xivichni
Panalatib, shartta yulib.

Savay ketdi adab cho'pda,
Tizillatib ayab turib.
Tohir esa juftak urdi,
Shalop-shulup, shalop-shulup.

JIRAFa— NEGA XAFa

Dumi bilan yonboshini cho'tkalab
Jirafa der: — tabiatdan o'pkalab.
— Bo'yim hatto olti metr bo'lsa ham,
Suv ichaman ming azobda cho'kkalab.

ZERIKISH

– Nima bo‘ldi, mushukvoy,
Turging kelmas erikib?
– Qopqonlar ko‘p, sichqon oz,
Qoldik juda zerikib.

BURNI QONAB

Kun botishi Kozimni,
Juda hayron etibdi.
– Dada, quyosh dumalab,
Tog‘ boshiga yetibdi.
Yiqilibdi shekilli,
Burni qonab ketibdi...

QOVUN YEDIK

Men va To‘lan
Kuni bilan
Uyda edik
Qovun yedik
Tilib-tilib,
Maza qilib.
Dadam yedi
Kosa qilib...

MASLAHAT

Kartoshka ekayotgan
Bobosiga Mirhaydar.
Maslahat qatorida
Quyidagi gapni aytar:

– Siz uni chuqur yerga,
Ko‘mib qo‘ymang-da boshdan.
Buvim sho‘rva qilsalar,
Yurasiz topolmasdan...

CHO'NTAKNING TESHIGI

– Cho'ntagingdan tushib qolsa,
Sen to'plagan tiyin-tanga.
Aytib ber-chi Shorasul,
Nima qolar kissangda?!

– Yig'ib yurgan tangalarim,
Jami to'qson besh edi.
Unda qolar og'ayni,
Cho'ntagimning teshigi...

DAYDI KUCHUK

(Daniel Xermsdan)

Peshin chog'i daydi kuchuk,
Darvozadan hatladi.
Mizg'ib yotgan Olaparni,
Ko'rib ko'zi chatnadi.
Ko'ppak zarang soyasida,
Zanjiri ikki quloch.
Suyak yotar sochilib,
Olay desa yo'q iloj.
Boy bermayin fursatni,
Hujumga o'tdi kuchuk.
Bu daydi itvachchaga
Turganday ko'zi uchib.
Hurib, sapchir o'z o'rnida,
Yumrondayin aylanib
Zanjir qoldi bir qarich,
Halqumidan boylanib.
Labin yalab, g'ingshir ko'ppak,
Suyagini oldirib,
Daydi kuchuk juftak urdi
Yo'lni chappa soldirib...

«ASSALOMNI» QILMAS KANDA

Nabiramiz,
Musharrafxon.
Tengdoshlari,
Ichra gapdon.

«Assalom»ni,
Qilmas kanda.
Ziyrak, chaqqon,
Sal arzanda.

Qaymoqqa non,
Botiradi.
Yig'lashni ham
Qotiradi.

Konfet oshmas,
Musharrafdan.
Qo'lin cho'zar,
O'ngdan-chapdan.

ISHLARIM KO'P

Halimaxon qo'g'irchog'in,
Yotqizib belanchakka.
Zavq bilan alla aytar,
So'rida o'zi yakka:
— Tezroq uxla, oppog'im,
Ishlarim bor bir talay.
O'pchigingni so'rib tur,
Men qaymoqni yeb olay...

SHAFTOLI

Kun nuridan taft olib,
Hil-hil pishdi shaftoli.
Xolvoy ko'rib to'satdan,
Tosh irg'itib o'shatdan,
Soldi qo'yin-qo'njiga.
Bir donasi lunjida
Bo'lmas edi shoshmasdan,
Lekin devor oshmasdan,
Ko'ylagin tashlab qochdi,
Qornini qashlab qochdi.

BESH PANJA

(Qadim o'yinlardan)

O'ng qo'limda besh panja
Chap qo'limda besh panja.
Har birining ismi bor
Inoq, ahil, esh panja.
O'ng qo'ldagi:
Bashmaldoq,
O'rta terak
Xo'ja merak
Kenja buvak
Chalg'i tutib birlashib,
Bug'doy o'rar sirlashib.
Chap qo'ldagi panjalarim
Boshoqlarni dastalaydi.
Bashmaldoq
Baramaldoq
O'rta terak
Xo'ja merak.
Kenja buvak
Yer va dehqon sha'niga
To'rg'ay qo'shiq bastalaydi.

SHOSHMAI TUR

Qir-adirlar egnida
Bobomning oq yaktagi.
Sirg'anishga bop bo'пти
Do'ngtepaning tag-tagi

Hushtak chalar izg'irin,
Dov-daraxtlar bulduruq.
Darvozaga qorbobo
Surat chizgan kuldirib.

Butun boshliq o'rmonni
Oynakka qo'ygan joylab.
Tulki pishloq yesam deb,
Qarg'ani turar poylab.

To'qayzorning chetida
Qo'shtegirmon, tanish qir.
Quyvon juftak rostlaydi,
Quvib boradi qashqir.

Laqma bo'ri, shoshmay tur,
O'z boshingga yetasan.
Quyosh chiqsa holing voy,
Zumda erib ketasan.

DILMURODNING VAQTI YO‘Q

Elagin qoqdi bulut
Rosa guppa-guppalab
Dov-daraxtni bezadi,
Oppoq, zarrin upalar.

Do‘ng ko‘chada bolalar
To‘ymas chana tortishga.
Dilmurodning vaqti yo‘q,
Hatto burun artishga.

E'TIROZ

Erta tongdan Zarg'aldoq,
Bir xushxabar ulashar.
Madaniy turmush uchun,
Qushlar qanday kurashar?
Qilingan ish bobida,
Hisob berdi Qarqunoq.
Yutug'imiz bir talay,
Guvoh kelgan har qo'noq
Sir emas, chumchuq, chittak,
Shaharda ko'p yurishar.
Pechkaning karnayiga,
Moslab uylar qurishar.
Hatto epsiz musicha,
O'tirmas xas-cho'p tashib.
Chordoq bilan bo'g'otga,
Qoldi u o'troqlashib.
Laylakka rahmat, chunki
Undan ko'plar cho'chirdi.
Chinor, tutdan inini
Simyog'ochga ko'chirdi.
So'zni qisqart deganday
Kalxat qo'ydi o'qtalib,
– Jo'r bedana haqida
O'tirmaymiz to'xtalib
Ancha-muncha nuqsonga
Barham berdik joyida,
Lekin shunday bo'lsa-da,
Buzilmoqda qoida.
Masalan qaldirg'ochni,

Boyo'g'li ko'p urishgan.
Voz kechmaydi negadir
Guvalak uy qurishdan.
Aytaversak gaplar ko'p,
Ko'mir biroz ozroq-da.
Qolgan-qutgan ishlarni
Hal qilamiz yozroqda...

O'QITUVCHIM

«Alifbe»dan o'rin olgan,
Bir kam o'ttiz harflarni
«Alla», «Anor», «Bahor», «Bayroq» —
Kabi oddiy gaplarni
— O'rgatgan kim?
— O'qituvchim.

Sodda, ziyrak, biroz sho'xmiz,
Qiziquvchan, sertalab.
«Lo-la», «Osh-ol» so'zlarini,
Toqat bilan erkalab
— Yozdirgan kim?
— O'qituvchim.

Harf tanitib, burro qilgan,
Anvarni, Sanobarni.
— Kim o'rgatgan karralarni,
To'rt amal, barobarni?
Ayt-chi, Azim!
— O'qituvchim.

Kitobni shar, o'qir Hulkar,
Rosti gap ishonmadik.
Biz «Alifbe» bayramini,
Juda zo'r nishonladik.
— Ustozing kim?
— O'qituvchim.

Bizlar shaymiz: — Labbay, — deb
Ustozlar xitobiga.
Bolajonlar navbat keldi,
Endi «O'qish kitobi»ga.
— O'rgatar kim?
— O'qituvchim.

YOSH DORBOZLAR

Yon qo'shnimiz Anvar, O'ktam,
Dorğa ixlos qo'ygan ko'pdan
Tuğga arqon tortib bog'lar,
Yosh dorbozlar, yosh dorbozlar.

Ko'kni tutar nayning sasi,
Jom va chelak chirmandasi.
Langar tutib, qaddin rostlar,
Yosh dorbozlar, yosh dorbozlar.

Masxaraboz Karimberdi,
Qani, qarsak chaling derdi.
Oyoq serpib kuyga moslar –
Yosh dorbozlar, yosh dorbozlar.

G'ayratidan dil entikar,
Balki Marsga dor ham tikar.
Mashq qilsa bahor, yozlar,
Yosh dorbozlar, yosh dorbozlar.

HUSHTAK CHALIB TURASIZ

Hayvon zoti turfa fe'l,
Odati, yo'rig'i bor.
Tabiatday rang-barang,
Chipori to'rig'i bor.
Ot minganda azaldan
Tizgin siltab «chuh» derlar.
Ko'kka qarab sapchisa,
Uchqur ekan «uh» derlar.
Xurjun ortgach eshakka
«Xix»lab yo'lga solasiz.
Qashshang-u tixir bo'lsa
Xalacho'pni olasiz...
Tuya zotin aslida,
Cho'ktirasiz «chix-chix»lab.
Keyin qanor, qoplarni,
Tang'iysiz unga yuklab.
Hayvonlarning ichida
Qo'tos biroz jag'alroq.
Uzangini niqtagach
«Ih-ih» deysiz dag'alroq.
Cho'qqisoqol echkini,
Qo'riqlaymiz «chek-chek» deb.
Qo'y-qo'zini chorlaymiz,
Pechak tutib «meh-meh» deb.
Mushuk oshsa haddidan,
Haydaymiz uni «pisht»lab.
Tovuqlarni «tu-tu»lab,
Ekin titsa «kisht-kisht»lab.
Buzoqcha bir maromda,
Yalqovlanib «mo'o'» raydi.
Ona govmish «bo'-bo'»lab,
Hol-ahvolin so'raydi.

Qo'msab qolsa oyisin,
Qo'zi nozik «baa»laydi.
Quyruq'ini silkitib,
Uloq sho'xchan «ma'»raydi.
Uyur boshi ayg'irlar,
O'zligini anglatib.
Kishnar «ahang-ahang»lab,
Tog'larni jaranglatib.
Tulpor tilin bilmoqlik
Sinchilardan¹ qolganda.
Hushtak chalgin otingni,
Sug'organi borganda...
Burgut «chiyqut-chixo»lab,
Yo'rig'ingga ko'nadi.
Kaptarni «beh-beh»lasang
Kifting uzra qo'nadi.
Tomorqada bir kurka,
Kibr-la lapanglaydi.
Uning «g'ul-g'ul» deganin,
Makiyoni anglaydi.
Ovchi yoygach jelini²,
Erinmaydi, shoshmaydi.
Churkirakda mastakka
Taqlid qila boshlaydi.
«Bit-bildiq» ohangidan,
Dala-dashtlar yashnaydi.
Nog'orasoz laylakdan,
Kakliklar qolishmaydi.
«Kak-ri-ka-kak» qo'shig'in
Bulbulga alishmaydi.
Chumolidan — filgacha,
Jonzotda hikmat katta.
Imkon bo'lsa, ularning —
Fe'lin bilgin albatta.

¹ *Sinchi* — otlarning fe'l-atvorini bilguvchi.
² *Jeli* bedana ushlaydigan to'r.

HASHARCHILAR

Yo'ldosh bobo bog'ida,
Qo'qon gilos yetildi.
Olaqanot ish boshi
Hashar e'lon etildi.

Har bir gilos o'rikday
Zo'ldir, sergo'sht, qirmizi.
Qushlar bozoring ko'rib,
Bolalar ham xang-u mang.

Bog'dagi tomoshaga,
Zimdan boqar sinchalak.
Olaqanot chumchuqday,
O'tirmaydi chimchilab.

Kekirtakdan bejirim
Gilos lo'q-lo'q o'tardi.
Gerdayishi oshiqcha,
Na «o'xchidi», «yo'taldi».

Unga taqlid qilishib,
Chug'urchuq va hakkalar.
Yutunolmay qolishdi,
Ora yo'lda hakkalab.

Zarg'aldog'-u zag'chalar,
Shoshib qoldi g'o'ldirab.
Tortinchoq musichalar
Simyog'ochda mo'ltirar.

Qorayaloq va chittak,
Sal chimtomoq — irimchi.
Olaqanot hasharni,
Yakunladi birinchi.

Mayna-ku g'oyib bo'ldi,
So'ramasdan kechirim.
Yo'ldosh bobo bog'ida,
Ishlar bitdi bejirim.

Qora qarg'a erinib,
Shoxdan arang qo'zg'aldi.
Mechkaylikda tengi yo'q,
Olaqanot so'z oldi:

— Yerda qolmas yukungiz,
Biz akangiz turganda,
Galdagi hasharimiz,
Charos chumak urganda...

OVNING GASHTI

Qirq yolg'ondan bir yolg'on,
Qadimdan meros qolgan
Yelkamda safar xaltam,
Yonimda sergak tozim.
Ovda ne ko'rgan bo'lsam,
Sizga aytmog'im lozim.
Cho'l bag'rida biqirlab,
Buloq qaynab turibdi.
Bitta sichqon qoplanni,
G'ajib, chaynab turibdi.
Do'stlar, buni rostmana,
Shikor desa bo'ladi.
Sirtlon bilan qashqirning
Oqib ketdi so'lagi
G'ingshib chiyabo'rilar,
Chor tarafda aylanar
O'limtik qush charh urib,
O'lja sari shaylanar.
It bezovta bu holdan,
— Sabr qil, deb o'ziga.
Suyak olib qopchiqdan,
Tashlab berdim toziga...

BARCHASI YODIMDA

Barchasi yodimda, esimda,
Hali tug'ilmagan kezimda.
Bobomning yilqisin boqardim,
Xarsang toshga qoziq qoqardim.
Barchasi yodimda, esimda,
Hali tug'ilmagan kezimda.
Kelardim otlarni qaytarib
Qarasak, yo'q to'riq baytalim
Uni bog'dan, tog'dan qidirdim,
Yayov hammayoqdan qidirdim,
U paytlarda oy ham yotmasdi,
Quyosh esa sira botmasdi.
Bulut bo'lmasa ham do'l yog'ardi,
Momom qisir echkini sog'ardi.
Foyda bormi gapni cho'zgandan,
Baytalimni topdim O'zgandan.
Oynako'lning shundoq yonida,
Juman uloqchining tomida.
Qulunlab yotibdi qaranglar,
Toychoq meni tanib alanglar,
Harakatni boshladim shomdan,
Olib tushgach ularni tomdan.
Otni minib, qulunni ortsam,
Chuh, deb unga qamchinni tortsam.
Turolmadi baytal bechora,
Yurolmadi baytal bechora.
So'ngra toyga otni o'ngarib,
Egarini bog'lab-to'nkarib
Qamchi ursam qanoti borday,
Qulun chopib ketdi shunqorday.

POYGA ZAVQI

Poyga zavqin surgani,
Taqalatdim Burgani
Ko'nikmagan siyog'i,
Biroz oqsar tuyog'i.
Oq qand berib ovutdim,
Terlarini sovutdim.
Yaxshi boqdim, tinmadim,
Behudaga minmadim.
Unga o'tgan shanbadan,
Arpa solib damba-dam,
Parvarishni do'ndirdim,
Yo'rg'alashga ko'ndirdim.
Demak, tayyor poygaga
Sovrin qolar foydaga.
Silab-siypab erkalab,
Minib chiqdim ertalab
Hay'at qur'a tashladi,
Poygani ham boshladi
O'n gaz yerga bir hatlab,
Tuyog'idan o't chatnab
O'nta kuluk — tulporni,
Unga mingan shunqorni
Toliqtirib toldirib,
Boplab ortda qoldirib
Yetdik marra finishga,
Arzir ko'z-ko'z qilishga.
Shunday qilib, Sichqonboy,
Surdi ovning gashtini
Men esa mazza qildim,
Kezib ovul dashtini.

BESHTA SANOCH

Lof gaplarga Latifjonning,
Suyagi yo'q.
Sal maqtanchoq, og'zini-ku,
Jiyagi yo'q.
Yoshligidan o'ta abjir,
Chaqqon edi.
Bo'rdoqiga beshta chivin
Boqqan edi.
Charxlattirib bolta, pichoq,
Asboblarni.
Ishga soldi guzardagi,
Qassoblarni
Bir chivinni ayirguncha
Jo'rasidan
Tushov solib chiqarguncha,
Qo'rasidan.
Ikki qassob tushib ketdi,
Qora terga.
Eplab-seplab yotqizishib,
Uni yerga
Shodi qassob, tavakkal, — deb
Tortdi pichoq
Terisidan beshta sanoch'¹
Tikdi shu choq.
Men ularni cho'ponlarga
Sovg'a qildim.
— Shu gap rostmi? Ajabtovur!
Tavba qildim.
— Yog'larini berayotsak
Sovungarga
Go'shtlarini olib qochdi,
Bir to'p qarg'a.

¹ *Sanoch* qimiz quyiladigan idish. Echki va qo'y terisidan tayyorlanadi.

SHIRMON KULCHA

Bir arava yasadi,
Latifga usta Ro'zi.
Ko'zmunchoqlar osilgan,
Ko'rganning kuyar ko'zi.
Chamamda uni atay,
Buyurtma qilgan chog'i.
G'ildiragi g'altakdan,
Gupchak yong'oq po'chog'i.
Savol berar ko'rganlar:
– Bunga nima ortadi?
Bu shinam aravani,
Qanday jonzot tortadi?
Ixcham yugan, qo'm, tizgin
Charmdan tirkich, bo'yincha.
Bular shoxdor Qo'ng'izga,
Demak, mening o'yimcha.
Latifjon ko'rib qolib,
Tirishqoq chumolini.
Tortib bermoqchi bo'ldi,
Ombor to'la donini.
Shuning uchun bugundan,
Qo'ng'iz ishga kirishdi.
Savob yumush ko'yida,
Dovon oshdi, tirishdi.
Quruq soyning bo'yida,
Tomi yo'q qo'sh tegirmon.
Na parragi, novi bor,
Hamisha bo'sh tegirmon.
Hampa, do'lning o'zi yo'q,

Faqat yakka toshi bor.
Bug'doy tortar tinmayin
Imkon bo'lsa, tashib ol.
Aravakash qo'ng'izdan,
Chumoli shod shunchalar.
Qurilmagan tandirda,
Yopar shirmon kulchalar.

YUGAN SOLIB, EGAR URIB

Quloq soling Latifjonning,
Yana bitta ertagiga.
Yugan solib, egar urib,
Chigirtkaning erkagiga
Qamishlardan nayza yasab,
Otquloqdan qalqon qilib
Xurjuniga to'qoch solib,
Tutmayizdan talqon qilib
Yoy kamalak yelkasida
Yonboshida guldor sadoq.
Uzangini niqtab borar,
Latifboyni fe'li chatoq.
Chigirtka ham o'qtin-o'qtin,
Asovlanib lo'killaydi.
Uni ko'rib yumronlarning,
Yuraklari po'killaydi.
Mayda-chuyda darrandani,
E'tiborga ilgani yo'q.
Maymoq quyon, kalamushni,
Nazar-pisand qilgani yo'q.
Bu gal Latif borayotir,
Qizil Ungur zoviga.
Xayri xola chaqirtirgan,
Uni Tulki oviga.
Kampirshoning tovug'in yeb,
Suyagini kemirganmish.
Agar mish-mish rost bo'lsa,
Begemotday semirganmish.
Chigirtkani rosa emlab,
Keyin tolga bog'lab qo'ydi.
Tulkilarning inlarini
Durbin bilan chog'lab qo'ydi.
Sezdirmayin g'orga kirib,

Mo'ljal olib ancha yotdi.
Peshin chog'i begemotday
Bir tulkini shartta otdi.
Yoy kamonning zarbidan u,
Jon xalfida baqirgandi
Itday ulib, yordam so'rab,
Do'stlarini chaqirgandi.
Jilg'adagi qarag'aylar
Aks-sadoga sinib tushdi.
Olmaxonlar shoshiq qolib,
Bir-birini minib tushdi.
So'qmoq yo'ldan chopganicha,
O'ljasiga yetib alhol
Tipirchilab turgan mahal,
Bo'g'izladi uni darhol.
Semiribdi haddan ortiq,
Quyruq'i ham ikki quloq.
To'rt pahlavon teri shilar,
Sababi, yo'q o'zga iloj.
Qolgan-qutgan hangomani,
Ko'nychilardan eshit do'stim:
— O'sha tulki mo'ynasidan,
Tikib berdik o'nta po'stin.
Latifboyday zo'r merganga,
Arzir edi hisob bersak.
Ikki quloq quyruq'idan,
Tayyorladik qirqta telpak.
Quzg'un ko'kdan chovut solib,
Tulki go'shtin uloq qildi.
Arslon bilan Yo'lbars esa
Bir-birini cho'noq qildi.
Mergan tulki kallasini,
Xurjuniga solib keldi.
— Meni eslab yurarsiz, — deb
Ikki qo'llab olib keldi.
Xayri xola narvon qo'yib,
Tovuq katak yonboshiga.
Irim qilib, u kallani,
Osib qo'ydi tom boshiga...

BU DUNYONING ISHLARI

Ko'rdinglarmi chipor Xo'roz,
Minib olib Tulkini
O'tib ketdi guzar tomon
Ortib mol-u mulkini

Olahakka arqon bog'lab,
Timsohning po'koniga,
Yong'oq tashir bozordagi
Xususiy do'koniga.

Toshbaqaga egar urib,
Qing'ir oyoq chigirtka
Kechki ovqat tashvishida,
Shoshib borar gugurtga.

Beqasam to'n Zebradan
Jirafa sal norozi.
Filning vaznin o'lchash uchun
Sotib opti tarozi.

Chualchangni ko'rgan mahal,
Kobra qochdi seskanib.
Bu dunyoni ishi shunday,
Pala-partish, teskari.

KO'ZIN OCHSA

Bir qop sabzi ortib olib
Bo'riga
Do'q urgancha hayvonlarning
Zo'riga.
Quyvon polvon borar miltiq
O'qталib.
Bo'ri sho'rlik qolsa ba'zan
To'xtalib.
Sapchib tushar yo'g'on-yo'lpi
To'qmoqdan.
Ketisharkan bir tovon yo'l,
So'qmoqdan.
Bu ahvolni Laylak ko'rib,
Bog'aro
Chaldi birdan o'rmon bo'ylab
Nog'ora.
Quyvon cho'chib ochsa g'ilay
Ko'zini,
Tol ostida ko'rib qoldi
O'zini...

UYIN TOPMAY

Tuni bilan bulut qorni
Elab chiqdi.
To'qayzorni oq ko'rpaga
Belab chiqdi.
Xavf-u xatar qor ostida,
Qolgandayin.
Qaddin bukib, ta'zim qilar,
Archa, qayin.
Quyvon polvon qaytar edi
Erta ishdan,
To'q-to'q qilib o'lja izlar
Qizilishton.
Quyvon o'ylar, — Bu ham mendek
Sarxush-garang.
Uyin topmay har eshikni
Chertar qarang...

*Ixlos bilan mashq qilaman,
O'zingga xos sozim bilan.
Shogird, do'stga sadoqatda,
Ustozlarga ta'zim bilan.*

YASSAVIY ZURYODLARI

Turkiston deb atalmish,
Qadim yurtning farzandi.
Bilgin yetti otangni,
Sen kimning asal-qandi?..

Bu shaharni ardoqlagan,
Amir Temur Jahongir.
Tarixi ham, ta'rifi ham
Do'stim, olamjahondir.

Xo'ja Ahmad Yassaviyni,
Buyuk Temur pir tutgan.
Turk qavmining qadrini
U doimo bir tutgan.

Ko'hna Turon zaminning
Dilgir, sho'xchan bolasi.
Senga dastur Forobiyning
Qalb gavhari – nolasi.

Tilni yorar mevasi ham
Shakarpalak qovunlar.
Mag'zin chaqqan ajabtovur
Bunda qishloq, ovullar.

Cho'rnoq, Qarnoq va Suvnoq,
Sig'noq, Chubanoq, Chog'adir.
O'rong'ay-yu, Qo'shota,
Teng-to'sh, qondosh og'adir.

Qadim qozoq tarixi,
Ablayxondan boshlanar.

Varaqlasang qatlarin,
Goho ko'zing yoshlanar.

Abulxayr, Ulug'beklar,
Bo'lishgan quda-anda.
O'tmishingni eslasam,
Iftixor jo'shar tanda.

Alloma Yugnakiyning
Ruhlari parvonadir.
Gavharbegim ibrat asli,
Robiyaxon onadir.

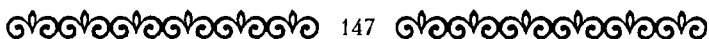
Ahli ilm diyori,
Shon-shuhratga eli boy.
Musa Jirov, shoir Ergash,
Adib Sattor Yeriboy.

Ko'hna zamin, turk qavmin
Faxri deya atalur.
Iqon esa Mirtemirday
Ulug' zotning vatani.

Ne tabarruk insonlar,
Senga qanot bo'lishar.
Shuhrat, qadring, shavkating
Doston, bayot bo'lishar.

Ikki elning erka o'g'li,
Odil Yoqub bilsang hozir.
Eng munosib farzand erur,
Sunnat og'a, Nosir Fozil.

Osmon qadar otsa arzir,
Turkistonlik bo'rkini.
Tavsiflashga so'zim yetmas,
Bu o'lkaning ko'rkini.

«Hikmatlar» kim Yassaviyning
Yonib yozgan ohidir.
Turkistonim — turk qavmining
Qutlug' sajdagohidir.

Bu yurt asli Osiyoga
Mehvar uchun yaralgan.
Shu makondan turkiylar
Jahon bo'ylab jaralgan.

Qondosh xalqimiz, tilagim
Ko'ngling bahor, yoz bo'lsin.
Qul Xoja Ahmad eliga
Gullar poyandoz bo'lsin.

Turkistonim, shu bag'ishlov,
Jo'nroq she'riy bayondir.
Sening yoshing, bir Tangrim-u
Yassaviyga ayondir...

Boqiy yasha, eson bo'lgin,
Nurli zamon charog'ida.
Seni asrab-avaylaylik
Ko'zlarimiz qarog'ida.

USTOZLARGA BAG'ISHLOV

Suhbat ketsa ahli qalam,
She'rga doir
Ko'z o'ngimdan o'tar har gal,
Uchta shoir.

She'riyatda uch ustozning
O'z o'rni bor.
Qudrat Hikmat, Sulton Jo'ra,
Zafar Diyor.

Ishonmasang kitobxondan
O'zing so'ra:
— Zafar Diyor, Qudrat Hikmat,
Sulton Jo'ra.

Ertaklari, dostonlari
Bilmas sarhad.
Sulton Jo'ra, Zafar Diyor,
Qudrat Hikmat.

Uch ustozning yozganlari,
Bolga tatir.
Biri Sulton, biri Zafar
Qudratlidir.

BESHIK

(Salomatxonni xotirlab)

Uch oy yozda qayta qurdik,
Buzib eski tomlarni.
Yangiladik darvoza-yu,
Hattoki ishkomlarni.

Qo'sh qavatli imoratning,
Qandil, naqshi bo'lakcha.
Gulxonani aylantirib,
Tortdik shinam yo'lakcha.

Kuya yegan kigiz, shirdoq,
O'rin oldi panadan.
Qumg'on, chiroq joyin topdi,
Xilvat omborxonadan.

Boqarkanman peshayvonga,
Kungirali eshikka.
Ko'zim tushdi nok ostida,
Qolib ketgan beshikka.

Shu beshikda qizim, o'g'lim,
Alla tinglab yotgandi.
Nabiram ham orom olib,
Fayzli tonglar otgandi.

Lol qolardim rafiqamning
Sadoqat, bardoshiga.
Ijarali uyga ko'chsak,
Beshik uning boshida.

O'shal damlar xayolimdan,
O'tar tez-tez tush kabi.
Farzandlarim parvoz qildi,
Ko'kka uchgan qush kabi.

Qizim, o'g'lim yotgan beshik,
Sig'may qolgach chorboqqa
Oq choyshabga o'rab uni,
Osib qo'ydim chordoqqa...

SUHBAT

- «Ko'kterakning shabodasin»,
Xo'sh, kim yozgan?
- Hakim Nazir.
- «Irmoq», «Qorxat», «Diydor»ni-chi?
- Nosir Fozil.
- «Besh bolali yigitcha»day,
Tadbirkordir, «Yurmas koyib»...
- Umi, «Sariq devni mingan»,
Xudoyberdi To'xtaboyev.
- «Qilich bilan shamshir» ushlab.
«Bog' ko'chada» ming to'lg'onib,
«Buloq suvin» ichgan kim?
- Adib Farhod Musajonov.
- Bolalarga yozmoq mushkul,
- Xo'sh, kim qoldi burchga sodiq?
- Safar Barno, Sulton Jabbor,
Habib Rahmat, Anvar Obid.
Miraziz A'zam axir,
She'rni chaqar yong'oqdayin.
Jirafaning bo'y-bastini
Rauf Tolib yozar tayin.
Ba'zi birlar cho'bir otdek,
Yo'lni bevaqt changitsa ham,
Goho bozor tashvishlari,
Ora-sira gangitsa ham.
Qambar Ota, Shoyusuf ham,
Ixlos bilan jo'sh urmoqda.
Rustam Nazar, Dilshod Rajab,
Cho'ng daryoga qo'shilmogda.
Shoir Yo'ldosh Sulaymon,
O'z soziga egadir.
Andijonlik Muqum Qodir,

Sal kamnamo negadir?!
Xudoyberdi Komilovning,
Zavqi yuksak Urgutdan.
Zafar bilan Sodiqjon
Jujuqlarga girgitton.
Kavsarbonu, Zamiraxon,
Olimadir, onadir.
She'r, hikoya dardi bilan
Har ikkovi yonadir.
Abdurahmon Akbarovdan,
Olmang sira xavotir.
Xorazmning Bog'otidan
Erpo'lat Baxt kelayotir.
Toshinqirab qolgan biroz,
Tulporlarin tuyog'i.
Sal e'tibor berilsa,
Soz bo'lardi buyog'i...

IBRAT

*(Birinchi xalqaro sharhlovchi, ovuldosh og'am
Jumaboy Mo'minovga)*

Qahatchilik edi u kezda,
Qo'noq go'ja, tariq non yerdik.
Zog'oraning qadri o'tganda,
Tegirmonchi bo'laman derdik...

Taxchil edi « oynai jahon »,
Bir ovulga bitta yetardi.
Guzardagi shinam choyxona,
Juda gavjum bo'lib ketardi.

Qaldirg'ochdek tizilib olib,
Multfilmlar ko'rib tinardik.
« Olamda nima gap? » bo'lgan chog',
Mo'minovga taqlid qilardik.

Dars so'nggida Hamdamov domla,
Uqtirardi, — Ukalar demak.
O'z yo'lingni topmoqchi bo'lsang,
Jumaboyday o'qishing kerak.

Muallimning yurak so'zlari,
Yo'limizni nurdek yoritgan.
Halol mehnat, xolis niyatlar,
Mo'jizaday, yo'qni bor etgan.

So'ng, muruvvat neligin asli,
Ustoz Mirtemirda ko'rgandim.
Shogirdga mehrni jo'ralar,
Men Qudrat Hikmatdan o'rgandim.

Ibrat bo'lgach, shunday og'alar,
Shukrona aytmoqqa qodirman.
Farzandlarim insofli, oqil,
El qatori yashayotirman.

SAFAR BILAN...

Oltmishinchi yilning avji kuzagida,
Do'rmon degan qarorgohning o'zagida.
Poyga qo'ydik, zoti chopqir o'zadi-da,
Har qandayin choriqlar ham to'zadi-da?
Mushkul yo'lda hamroh bo'lgach Safar¹ bilan.

Pisand qilmay o'tdik dovon, qiyalarni,
Yel uchirdi qamg'oqlarni, chiyalarni.
Chetga surib qirchang'ini, biyalarni,
Chavandozlar ko'pkarida uyalarmi?!
To'siqlardan dadil o'tdik zafar bilan.

Yetimlikning iztirobin, dog'in totdik,
O'ksimadik, talabalik chog'in totdik.
So'z olamin keza-keza tog'in totdik,
Diltang kezda ancha-muncha chog'ir tortdik,
Bu olamga boqdik ochiq nazar bilan.

Zafar Diyor, Quدرات Hikmat² bayroq bo'ldi,
Mashqlarimiz tasvir, rangga boyroq bo'ldi.
Hayot tarzi goh sokin, goh qaynoq bo'ldi.
Davr-qalam charxlaguvchi qayroq bo'ldi,
Quduq qazdik zer bilan zabar bilan.

Qing'ir yo'ldan, adovatdan olis turdik,
Tarafkashga qo'shilmadik, xolis turdik,
Mujmal gapni dangal so'zga alishtirdik,
She'rni yangi tashbeh bilan qorishtirdik,
Do'st tutinib kam bo'lmadim Safar bilan.

¹ Bolalar yozuvchisi Safar Barnoyev nazarda tutilmoqda.
² Atoqli bolalar shoirlari.

KO'PNI KO'RDIK...

(Shoir Safar Barnoyevga javob)

Oltmishga chiqquncha ko'p ishni ko'rdik birodar,
O'ttiz bahor, o'ttiz qishni ko'rdik barobar,
Bu falakning charxidir, tegirmon navbat bilan,
«Yoz-yoz»ni, «Boz-boz»ni qancha «mish-mish»ni
ko'rdik dodar.

«Oq yo'lni olib» tinchib ketdi qancha qalamkash,
Ayb kimda, boqmasa ilhom parisi qalamqosh?
Gar she'ri bosilmasa do'sti nodon bizdan alamkash,
Na u yoqda, na bu yoqda bor sarson-sarosar.

Ko'rdik sadoqatda tengsiz Zulfiya opani,
Ulug' Mirtemirni, G'afur akaday chapani
Bemor chog'da ham tinch qo'ymadik Asqad akani,
Bu kabi kov-kovlarga hatto fil qilmas bovar.

Bir akam oltmish kitob chiqardi ayon senga,
Mazmunini o'ylasang, holi xarob attangga,
Qudrat Hikmat she'rlarining oldida u bir tanga,
Ular noshirni qisir qilib, homiyni sog'ar.

* * *

Nahot farqlay olmasak atlasdan oddiy bo'zni,
Qadriga qachon yetamiz diyonat degan so'zni?
Iblis va shaytonlardan ehtiyot qilgin o'zni
Basharti chog'ar bo'zlasa ko'ngil bo'shdir birodar...

OQQUSHLAR

(Uyg'ur shoiri Uchqunning armoni)

Qanotlarin qilichdek
Tig'lab borar oqqushlar.
Iztirobin ichga yutib,
Yig'lab borar oqqushlar.

Turna kabi arg'imchoq,
Solib borar oqqushlar.
Pinhon saqlab dardini,
Nolib borar oqqushlar.

Azal shunday, oyog'in
Yig'may borar oqqushlar.
O'z yurtiga negadir
Sig'may borar oqqushlar.

Balki, taqdir — azalning,
Qat'iy hukmi — farmoni.
Bu Tumanboy¹ oqinningmas,
Bu Uchqunning armoni.

¹ *Tumanboy* - qozoq shoiri Tumanboy Mo'ldag'aliyev.

OMON BO'LSIN

*(Tatar shoirlari, qadrdon do'stlarim Botu Turay,
Rustam Ming'alim va Garay Rahimlarga)*

Ovloq o'rmon, zumrad ko'ldan,
Baliq ovlar bizga Rustam.
Suhbatimiz she'r haqida,
To'rttovimiz to'rt ulusdan.

Shoir ahlin bilsa bo'lar,
Dilda yongan ezgu hisdan.
Hasan To'fon yubileyiga,
Bordik oqshom dabdurustdan.

Hasan abziy so'zlar mamnun:
– Mir Alisher zukko ustam.
To'qay nazmi, Musa Jalil,
Bir umrga chiqmas esdan.

Do'stlar mehrin men-chi bayon,
Etdim she'rda shul xususdan.
Omon bo'lsin, Oq Edil-u,
Garay Rahim, Botu, Rustam.

O'SHA KUNI

(Rassom Sh. Abdurashidovni xotirlab)

Havo aynib birdaniga
Buzdi osmon rangini.
Bobom shitob poxol bilan
Bog'lar uzum zangini.

Tund odamday ko'k toqining,
Qosh-qovog'i osilgan.
Dala-qirlar hordiq olar,
Bo'shab kuzgi hosildan.

Tuman bosdi yetmaganday,
Bir bog'lam tutantiriq.
Xazonlarni g'aram qilib
Gugurt chaqdi ukam turib.

O't taftida bulut erib,
Tumanning esi og'di.
Tabiat ham motam tutib,
Shu kun ezib yomg'ir yog'di...

JO'ROVOZ

(Shoir Hamza Imonberdini xotirlab)

Ko'p qavatli uylarning
Shundoqqina orasida
Shaharning kunga betkay,
Gavjum joyi — Qorasuvda.

Qutli, fayzli va ahil
Bir xonadon bordir, biroq,
Bolalari bir etak,
G'iybatlardan xoli, yiroq.

«Otajonim» qo'shig'ini,
Sherzod sho'x-shan ayta boshlar.
Hamza chalar rubobni,
Tomoshabin — qo'shni yoshlar.

«Ey, saboni» Dilorom,
Qoyillatar dutorida.
Ushbu kuyni tinglaganlar,
Bu go'shada — bo'lmas zada.

Jayhun bo'shab «shish-pish»dan
Ansamblga qo'shilar.
Ko'ngil tori — qo'shiqdan
Simobday ip — eshilar.

Kayvoni buvijoni,
Zavqqa botib ro'parada.
Alqab-yulqab ularni,
Duoga qo'l ko'taradi...

ELEKTRICHKA

(Iqtidorli shogirdim Abdurahmon Akbarga)

Yangiyo‘ldan – Toshkentga,
Tong otmayin qatnaydi.
Qovurg‘asi mayishib,
G‘ildiragi chatnaydi.

Parvo qilmas yo‘lovchi,
Temir qopqa zarbiga.
«Chorbozorchi» g‘iz-g‘izon,
Chopar pulning dardida.

U «tijorat qopiga»,
Tiqqan latta, piymani.
Shu payt ushoq bir yigit
O‘rin olar iymajib.

Yumushlarni xomcho‘tlab,
Xayol bilan bo‘lar band.
Yo‘laklar ham, tanbur ham
Odamlar bilan tirband.

Bugun yana ishlar ko‘p,
Muqova tashish kerak.
Havo iliq, kartonni,
O‘rash-u, yopish kerak.

Nashriyot-bosmaxona,
O‘rtada idorasi.
U «bo‘zchining mokisi»,
Bu do‘stlar iborasi.

Yumush tugab, bong urar,
Azim Toshkent kuranti.
Xizmatidan qaytar el,
Mehnatkash, dilbar, tanti.

Vagonlar dim, shahardan,
Turfa gaplar eshitib.
Chala qolgan mashqini,
Miyasida pishitib.

Ishdan qaytar: — qizlariga,
Saqich — cho'zma qand olib.
Bolalarning shoiri
Abdurahmon Akbarov.

QUYOSHNI QARSHILAB

(Do'stim Topiljon Jalolovga)

Bir kamtar yigit yashar,
Ko'rkam Buloqboshida.
Quyoshga yondosh, qo'shni,
Chilustunning qoshida.

Ta'riflashga so'z yetmas,
Uning tuproq, toshini.
To'pori, tanti oshnam,
Dalasidan oshinib.

Har uyga o'n bittadan,
Bolor-to'sin sanatib.
Qurdi shinam imorat,
Kunchiqarga qaratib.

Barcha o'zbeklar kabi,
Unutmadi sinchini.
Saqlash kerak ofatdan,
Xonadonning tinchini.

Nabiralar bir etak,
Jo'jabirday ahil jon.
Parvonadir momosi,
Bobosi-chi girgitton.

Orom nima bilmaydi,
Toliqmaydi yumushdan.
Yelkada to'n yelvagay,
Soch-soqoli kumushday.

Quyoshga peshvoz uyga
Nur to'kilar parpirab.
Saxovatli dehqonday,
Peshonasi yarqirar.

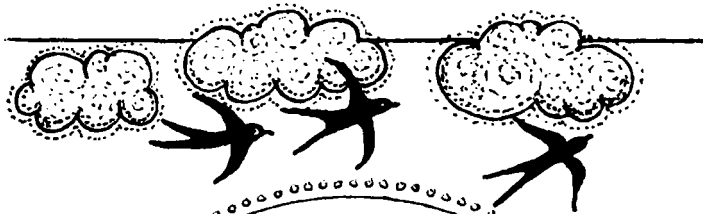
Chunki pok niyat bilan
Oftobni qarshilaydi.
Ko'p qatori eliga,
Faqat tinchlik tilaydi.

Kunga qarab ochilar,
Darvozasi, darchasi.
Bu hovli yurtimizning
Fayzli, kichik parchasi...

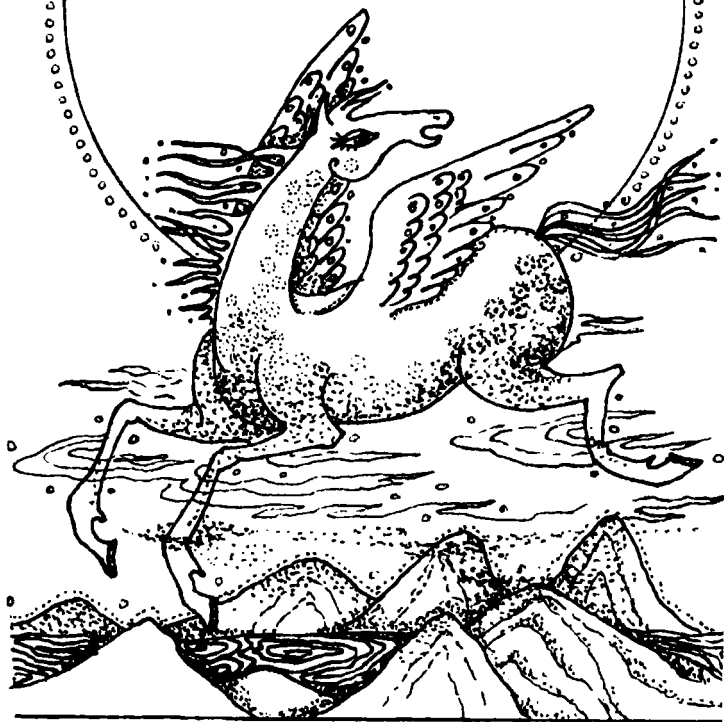

TILAK

Er yigitning qalbi har dam cho‘g‘li bo‘lsin,
Niyati pok, komil inson, to‘g‘ri bo‘lsin.
Har bandaning umri uzun, rizqi fuzun,
Murodjonday diyonatli o‘g‘li bo‘lsin.

*Turmush tarzi, taqdirimiz,
O'ylantirmas ertan kimni?..
Shu mavzuga bag'ishladim,
Ixcham doston, ertagimni.*

OLTIN YOLLI TULPOR QISSASI

*(Ovuldosh do'stim Arim Akbaraliyevga
bag'ishlayman)*

Olabuqa qishlog'idan
O'n chaqirim narida,
Chotqol tizma tog'larining
Etagida — barida
Bulutlarga manzil bo'lib
Tulpor ko'li joylashgan.
Bulbul, mayna bahor va yoz,
Uni makon aylashgan.
Balandligi yer sathidan
Ming qulochcha yuqori.
Ko'rgan ko'zni qamashtirar
Salobati, viqori.
Qizil, sariq va timqora
Uch xil lola o'sadi.
Chor tarafin archazor
Kiprik misol to'sadi.
Ushbu ertak momolardan
Meros bo'lib qolgandir.
Tulpor ko'lining afsonasi
Es-hushimni olgandir.
Emish bir chol Chotqol yoqdan
Ovul tomon kelarkan.
Aytib bilgan qo'shig'ini,
Baytalida yelarkan
Tulpor ko'lga duch kelibdi,
Ayni peshin chog'ida.
Uloviga dam beribdi,
Yam-yashil qirg'og'ida.
Maysa uzra chakmonini
Asta yozib tashlabdi.

Kunbotarga yuzlanib chol
Namoz o'qiy boshlabdi.
Shu payt ko'lining o'rtasidan
Oltin yolli ot chiqib,
Ko'zni ochib-yumgunchayin,
Sohil tomon bot chiqib,
Ko'kka sapchib pishqirdi-da,
Ko'zi yonib, shaylanib
Bo'z baytalning atrofidan
O'tdi uch bor aylanib.
Kishnog'iga tog'-u toshlar
Sado berar uzmasdan.
Cho'pon esa beg'am, befarq
Ibodatin buzmasdan —
Turib boqsa duldul ayg'ir
Sho'ng'idi ko'l qatiga.
Kalimasin aytib bobo
Qamchi bosdi otiga.
Kunlar bir-bir o'taverdi,
O'n ikki bor oy tug'di.
Bahor chog'i to'riq baytal
Oltin yolli toy tug'di.
Bu hodisa tez orada
Ovul bo'ylab tarqaldi.
Qo'shib-chatdi ko'rganlar ham,
Gazak oldi, farq oldi.
Chol hang-u mang, kampir esa
Uni qistab qo'ymadi.
Yana bitta qulun olish
Chorasini o'yladi.
To'g'ri keldi kampirshoning
Tongda ochgan foli ham,
Taraddudga tushib qoldi
Uning qaysar choli ham.
Mol-dunyoga hirsin qo'ygan,
Rejasidan qaytarmi,
Egar urib, yo'lga sozlar,

Silab-siyab baytalni.
Tulporko'lga jo'nab qoldi,
O'zga yo'lga qayrilmay.
Oltin yolli toychoq chopar
Onasidan ayrilmay.
Avji peshin, atrof sokin
Ko'lda oshufta holat.
Yozdi shoshib chakmonni
Olib-olmay tahorat.
Chol shunchaki, nomi uchun
Namoz o'qib o'tirar.
Oltin yolli ot tashvishi
Yuragini o'pirar.
Tog'-u toshlar yangrab ketdi
Shu mahal shovqin-sasdan.
Ayg'ir to'g'ri o'tib borib
Baytalni aylanmasdan,
To'ng'irchoqlab o'qtin-o'qtin
Depsinib kishnagancha,
Oltin yolli qulunni u
Yelkadan tishlagancha,
Ko'l ostiga kirib ketdi
Ikki duldul bir bo'lib.
Chol ovulga qaytdi nochor
Hafsalasi pir bo'lib.
Bu bir cho'pchak, cho'ng momodan
Bizlarga meros qolgan.
Tulporko'lning afsonasi,
Balki rost, balki yolg'on...

QISMAT

(*Ballada*)

Ming to‘qqiz yuz to‘qson birning
Avji navro‘z chog‘ida
Go‘zal Qrim diyorining
To‘ng‘iztog‘ quchog‘ida.
— Gurunglashdik uch og‘ayni,
Turkman, o‘zbek, armani¹
Bunda hordiq chiqarganning,
Qolmas sira armoni.
Har kun oqshom choy bahona
Dildan gurung quramiz.
Va xayolan O‘sh, Qorabog‘,
Kopetdog‘da yuramiz.
Kajraftorning ishlariga
Uchov uch xil boqamiz.
Jumboqlarni o‘zimizcha,
Imkon qadar chaqamiz.
Oxir suhbat yo‘nalishin
Shamoyili o‘zgardi.
Alg‘ov-dalg‘ov zamonada
Bor har kimning o‘z dardi.
Hasratlashdik, dardlashdik xo‘p
Axir nima deyin men
Ikkoviga «Temirnoma»
Sovg‘a qildim keyin men.
Shoir Yuriy Saakyan ham
Solnomani varaqlab.
Sarkardaning jang-jadalin,

¹ Og‘ageldi Allanazarov — Turkman shoiri.
² Yuriy Saakyan — Arman shoiri.

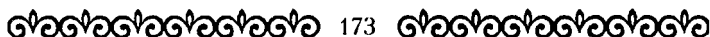
Qo'shib-chatib, sal oqlab.
G'aroyib bir hikoyatni,
So'zlab berdi davrada.
O'ziga xos usul bilan,
Astar bichdi avraga.
Amur Temur, lashkar tortib,
Tabriz sari o'tganda.
Xayastonni yengib oxir
Arpaliga yetganda
Rizqin izlab keng daladan
Chol-u kampir yukinib.
Sarak terar to'rvasiga,
Yetmish ikki bukilib.
Qo'sh nabira boshoqlarni,
To'qmoq bilan yanchadi.
Qo'shin bilan ishlari yo'q
Kim horib, kim charchadi.
Otdan tushib olampanoh
Bormish ular qoshiga.
Salomlashdi sabr tilab,
Ularning bardoshiga.
Mezbon esa sarkardani,
Siyladi ko'moch bilan.
Soqchilarni bir ho'plamdan,
Atala-umoch bilan.
— Olampanoh deydi, — bobo
Hasratidan chang chiqib.
Zo'rg'a yetdik don o'rimga,
O'tgan qishdan tang chiqib.
Bu kunlarga yo'liqmasin
Hech bir inson zoti ham.
Dasturxonga duo o'qib,
Amir tortgach fotiha.
Farmon berdi yigitlarga,
Cholga yordam berishga.
Somon to'plab, poxol yig'ib,
Bir kun boshoq terishga.

Sarak terar sarkardaning
Son-sanoqsiz jangchisi.
Xashagini charxob qilib,
Don-dunlarin yanchishib
Qoplab arpa, bug'doylarni
Hovlisiga uydilar
Qolgan qismin kulbasining
Mo'rkonidan quydilar.
Hasharchilar hordiq olib,
Turib tong-la saharda.
Jabduq urib, yo'lga tushdi,
Tabriz sari safarga.

* * *

Falak charxi aylanib deng,
Oylar, yillar o'tibdi.
Ararat-u, Arpalini,
Ot dupuri tutibdi.
Temur cholni yo'qlatibdi,
Hol-ahvolin bilgani.
O'tgan galgi uchrashuvni,
Eslab, suhbat qilgani.
Ikki chopar yo'rg'alatdi,
Ovul sari otini.
Yo'latmadi chorbog'iga,
Cholning ochko'z xotini.
Yodga soldi ular shu payt
Boshhoq tergan joyni ham.
Ko'moch bilan atalani,
Xulvo qo'shgan choyni ham...
Choparlarni qarg'ay-qarg'ay,
Yetmish yoshli «nozanin»
Kirib ketdi hovlisiga
Tanbalab darvozani.
Qoldimikan, eh, ajabo,
Chol ko'zin shira bog'lab.
Tavakkal, — deb hukmdorning
O'zi bordi so'roqlab.

Cholning burni osmon qadar,
Nimadandir domangir.
O'dag'aylab chiqib keldi,
Qo'sh nabira davangir.
Amir Temur g'azab otin,
Bosolmadi hovurin.
Kulin ko'kka sovurtirdi,
Ochko'z cholning ovulin...

* * *

Saakyanning so'zlaridan
Sehrlanib-sirlanib,
Rahmat aytdik bizlar unga,
Lol qolib, ta'sirlanib.
To'ng'iztog' ham hikoyatdan
Tosh qotib qoldi rosa.
Bu yog'iga endi Sizlar,
Chiqargaysiz xulosa...

BURGUTNING O'LIMI

Ovuldoshim Muso bobo
Zo'r burgutchi, mergandir.
Menga ushbu hikoyani
O'zi so'zlab bergandi:
- O'g'lim, bu ish sodir bo'ldi
Yuksak O'ng'or tog'ida
Yanvar oyi, qor tizzadan,
Ayni chilla chog'ida.
Sira quruq qaytmaganman
Bo'zbu bilan O'ng'ordan.
Ovchi xalqi rizqin topar
O'nta g'ormas, jo'n g'ordan.
Chap kiftimda sor burgutim
Qalqib-qalqib boradi.
Lof emasdir, sirtlonni ham
Bir hamlada oladi.

O'n oy uni obdan toblab,
Zerikmadim dangal gap,
Quyonna-ku chap oyoqda
Ezib qo'yar changallab.
Hatto tog'lar sog'inarmish
Merganlarni, ovchini.
Sal oldinda chopib borar
Sodiq itim — Lochinim.
Qo'qiybelim dovonidan
Izni chapga soldirib
Tanish manzil Beshbodomda
Xurjun, otni qoldirib.
Yolg'izoyoq so'qmoq bilan
Oshib o'tdim Osqadan¹
Ovning sharti: «Ehtiyot bo'l,
Sharpa qilmay bos qadam».
Atrof oppoq. Archazorlar,
Holi tuman, g'ubordan
Go'yoki qish tog' boshidan
Shakar sepib yuborgan.
Kaklik, chillar to'dalashib
Pastga uchib o'tardi.
Burgutimni silab-siypab
Tumog'asin² ko'tardim.
Shu payt birdan sayxonlikda,
Tulki ko'zga ko'rindi.
Qarchig'ayim qanot qoqdi
Qani, tezroq ol endi.
Sermab ulkan qanotini
Suzar osmon toqida.
Tulki esa borar beg'am
Qatlamtosh peshtoqida.
Itim bo'lsa bu holatni
Payqamadi, sezmadi.
Burgut o'zin ovga chog'lab,

¹ *Osqa* qoya.

² *Tumog'a* burgutning boshiga kiydiriladigan charm niqob.

Payt poyladi, tezladi.
Qiziq, tulki nimanidir
Mahkam ushlab qo'ncayib
Sor burgutdan uzmay ko'zin
O'tirardi cho'ncayib.
Bu nimasi, o'zimni hech
Tiyolmadim kulkidan,
Har qandayin ayyorlikni
Kutish mumkin tulkidan.
Tarlon burgut uch aylanib,
Sho'ng'ib qoldi zarb bilan,
Chovut soldi o'ljasiga
Shiddat bilan, xarb bilan,
Tulki yonlab, hatlab o'tdi,
Qor to'zg'idi yanchilib,
Burgut o'zin to'xtatolmay
Qoldi yerga sanchilib...
Bir oyog'in burgut uzra
Sal ko'tarib muttaha
Peshob qildi, shu qilig'i
Malol keldi juda ham.
Hiyla-nayrang g'olib chiqdi.
Mundog'i kam bo'lgandir.
«Bopladimmi» degan kabi
Borar tulki mug'ombir.
Qiy-qiyolab ingrar burgut,
Itni qo'yib yubordim.
Jon-jahd bilan o'pkam to'lib,
Ortidan yetib bordim.
Pastga tomon ayyor tulki
Qochsa-da quvmas lochin.
G'ingshir qushning atrofida
Yo'q deganday ilojim.
Ko'rsam, keskir qilichdayin
Keksa archa tanasi –
Balandligi naq tizzadan
Yashin urgan chamasi.

Tulki uni ushlab turib
Cho'qqaygan-u naf bergan
Burgut o'qday otilganda
Aldab ketgan, chap bergan.
So'nggi marta bir talpinib
Qanotin qoqdi shunqor.
Cho'qqilarga armon bilan,
Suq bilan boqdi shunqor.
O'shanda men, yanglishmasam,
Yetmishga chiqqan edim.
Merganchilik ov haqida
Ko'p naql uqqan edim.
Lekin bunday hodisani
Birinchi bor ko'rishim.
Kim o'ylabdi burgutimning
Bu holatda o'lishin.
Shu voqea sabab bo'lib,
Tashladim ovni, o'g'lim.
Ammo senga rostin aytsam
Tog'larga payvand ko'nglim.

ADOLATLI QOZI

(*Ertak*)

Tovuqlarning arz-dodini
Qozi -- Arslon tingladi.
– Tulkini topinglar, -- deb
Sarkotibga imladi.
Yasovullar o'tlanib,
Ketishdi qir tomonga.
Qozi kalon buyrug'in
Bajarmaslik yomon-da,
Paydo bo'ldi quv Tulki,
Yetmish yetti bukilib,
Qo'ltig'ida par yosti
Ta'zim qilar yukinib:
– Davlatingiz bir umr,
Bo'lsin, bekam, ziyoda
Kavar¹ terib yuribmiz
Zog' uchmagan qiyoda,
– Qo'l solibsan, to'g'rimi
Xo'rozlarga, tovuqqa?
Oliy jazo lozimdir
Senday turqi sovuqqa.
– To'g'ri, taqsir bulardan
Ko'p tashvishga tushdik-a,
Qiron kelsin bu zotning
Avlod-ajdod – pushtiga.
Shodmiz sizdek taqsirning
Yarasak xizmatiga.
Bizlar o'chmiz tovuqning --
Go'shtigamas, patiga.
Ushbu sovg'a, hazratim,

¹ Tulki suyib yeydigan o'simlik mevasi.

Sizga atab tikilgan.
Belga mador, fanda ham
Isbotlanib chiqilgan.
Par yostiqni qozining
Yonboshiga suyadi.
Arslon esa Xo'rozga
Qosh-qovog'in uyadi.
Tushuntirar Xo'rozboy:
— Tulki nohaq mutlaqo.
Qozi so'zlar xotirjam
Bo'lmaganday hech vaqo:
— Hal qilamiz bu ishni
Besh-olti kun orasi.
Gunohiga yarasha
Ko'riladi chorasi.
Inobatga olinmay
Ona tovuq faryodi
Tinchib ketdi shu taxlit
Sho'rliklarning arz-dodi.
Tulki o'pka qo'ltiqlab
Bilgan ishin qilardi.
Jo'jalarni payt poylab
Qaqshatardi, shilardi.
Kun ortidan tun o'tib,
Falak charxi aylandi.
Bu orada Qashqirvoy
Qozi qilib saylandi.
Boshga tushgan qayg'udan
Ko'z yoshlarin yashirmay,
Najot istab tovuqlar,
Kirib keldi shoshilmay.
Bayon etdi birma-bir,
Tinglang, to'ram, arzimiz.
Shum Tulkining dastidan
Sarg'aydi-ku tarzimiz.
Aslo cho'zish mumkinmas
Bunday ishni shu kezda...

Qo'ltig'ida par yosti
Tulkivoy keldi tezda
– Davlatingiz bir umr,
Bo'lsin bekam, ziyoda
Kavar terib yuribmiz
Zog' uchmagan qiyoda.
– Olib ikki o'g'lingni
Tunov kuni shatakka
O'g'rilikka tushibsan
Yarim tunda katakka.
– Ha, rost! Faqat Siz uchun
Shu ishga bordim, netay?
– Men uchun? Xo'sh-xo'sh! Nega?
– Yaxshisi bayon etay.
Shu badkirdor tovuqlar
Aytgan chog'i oshirib,
Yosti tikish kasbimiz
O'tirmayman yashirib
Koni g'urbat, mayda ish,
Har bir bolish, har yosti
Kamtarin qulingizdan
Sizga ushbu par yosti.
Shu gapdan so'ng Tulkini
Na so'kdi, so'roqladi
Bechora tovuqlarni
Ayyor yana dog'ladi.
Bo'ri uni qo'llagach,
Elni hang-u mang etib,
Tuxumlarin o'g'irlar
Makiyonni gangitib.
Kun ortidan tun o'tib
Falak charxi aylandi.
Vahti kelib bir Tayg'on
Qozilikka saylandi.
– Tavakkal, – deb tovuqlar
Yana arzga kelishdi
Bo'lgan gapni Tayg'onga

Qo'ymay aytib berishdi
Darg'azab bo'lib qozi,
Boshqa ishni qoldirdi.
Qarang, hash-pash deguncha
U Tulkini oldirdi
– Davlatingiz bir umr
Bo'lsin, bekam ziyoda.
Sizga atab par yostig'
Tikdim, kezib qiyoda
– Menga qara, shum, shayton
Baqirib berdi qozi
Arqonning uzuni soz,
Yaxshidir gapning ozi.
Tozi, Burgut, Lochinni
Tayg'on ovga shayladi.
Paryostiqni Xo'rozga
Siylov -- tortiq ayladi.
– Bu makkorni hoziroq
Qirga quvlab chiqinglar.
Tulki zoti uchrasa
Tutib, somon tiqinglar.
Tilyog'lama, ayyorlik
Janjallarning asosi,
It qavmining shu bois,
Tulkida ko'p qasosi.
Tozilarga bir umr,
Shudir mening farmonim
Tulkisifat ozaysa
Ushalgusi armonim.
Oxiri voy, o'rtaga –
Kim solsa gar adovat
Yengib chiqar nihoyat
Haqiqat-u, adolat.

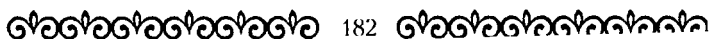

ORIYATLI XO'ROZ

«Charxim tanob tashlaydi,
Bir baloni boshlaydi».

Xalq qo'shig'idan

Huri momo yetmishida
Yesir qoldi cholidan.
Yo'qlaguchi hech kimsa yo'q
Yolg'iz kampir holidan.
Ko'nib ketgan hayotning u
Achchiq-chuchuk talxiga,
Xasratini aytar faqat
Erta-yu kech charxiga.
Qafasdayin hovli-joyi,
To'rtta tovuq, xo'rozi.
Mis qumg'on-u cho'yan dekcha
Choldan qolgan merosi.
Momoni ko'p o'ylantirar
«Dakan» otliq darozi.
Uning chakki yurishidan
Tovuqlar ham norozi.
To'g'ri, sira erinmaydi
Erta-sahar turishdan.
Lekin ko'rsa xo'roz zotin,
Urishgani-urishgan.
O'zi nimjon, biroq qaysar,
Arang yurar kildirab.
Bexos tushgan tepkilardan
Uchib ketar pildirab.
Kaltakni yeb, ostonadan
Zo'rg'a hatlar chalajon.
— Shunday bo'lib qoldi qarang,
Kechirgaysiz xolajon.

– Voy, sho‘rim, – deb chipor Tovuq
Qo‘ltig‘idan yo‘laydi.
Supra yozib bulamiqqa,
Kampir unni elaydi.
Xola koyir, . – ish qilsa-chi,
O‘z holiga yarasha.
Yo iligi to‘qroq emas,
Nog‘orachq‘p, tarasha.
Qisir emdi atashadi,
Buzoq qolsa kam sutdan.
Tabiat ham o‘chakishib,
Uni bo‘ydan kamsitgan.
Uch kun o‘tib-o‘tmasdanoq,
Turib ketar oyoqqa.
– Ho‘l balodan asra o‘zing,
Hoy, do‘zaxi qayoqqa?
– Tashvish qilmang mendan xola,
Tezda, qaytib kelaman.
To‘rt ko‘chalik Dakanboyga,
Bir gap aytib kelaman.
Darvozani oqshom kimdir,
– Oching, – dedi, – xolajon!
Qurg‘ur yana atak-chechak,
Kirib kelar chalajon.
Chap qanotin tayangancha
Turmoq bo‘lar chog‘lanib.
O‘n kun yotdi o‘ng kuragi
Taxtakachga bog‘lanib.
O‘qtin-o‘qtin aljiganda
Dori-darmon berilar.
«Men ularga ko‘rsataman» –
Goh alahsib kerilar.
Kampirshoning eski charxi
Yarab yomon kuniga.
Don va yemish olib chiqar
Kalavasin puliga.
Ko‘p o‘tmayin jir bitadi,

O'zboshimcha sayoqqa.
Aytib qo'ymas tovuqlarga
Ketganligin qayoqqa?
Po'stagini rosa qoqib,
Uyga tashlab ketishar.
Qasam ichar, — urushmayman, —
Bo'ldi, xola, yetishar.
Kim ko'ribdi parrandaning
Bunday qiyiq, gojini.
Bir oyog'in sindirishib,
Cho'qib opti tojini.
Bu gal uzoq yotib qoldi
O'zi aybdor nachora?
Huri xola jig'ibiyron
Nima qilsin bechora?
G'uv-g'uv ishlab turgan charxi
Birdan tanob tashlaydi.
Kampir sezar, yashshamagur
Bir baloni boshlaydi.
Xo'roz qo'ltiqtayog'ini
Tashlab avji bahorda,
So'rab qoldi kechirim
Turib erta nahorda.
— UZR xola, ish qilmadim
Tuzingizga yarasha.
— Yana qayga jo'nab qolding,
Hoy notavon, zumrasha.
— Ovulda men urishmagan
Xo'roz zoti qolmadi.
Birortasi na yengilib,
Boshin yerga solmadi.
Ruxsat bering ketmoqchiman
Olislarga bosh olib
Makiyonlar hayron, xafa,
Ko'zlariga yosh olib.
Yengib chiqsam o'zga yurtda
Faqat shunda qaytarman.

Qolgan gap-soʻz sarguzashtni,
Kelgusi gal aytarman.
Shundan beri koʻp yil oʻtdi,
Boshqalarga bilinmas.
Huri xola mijjasiga
Uyqu savil ilinmas.
Yogʻsiragan charxning oʻqi
Alamzada gʻichirlar.
Taqdiriga shukur aytib
Momo hazin pichirlar:
— Sogʻ-salomat yurganmikin?
Ogʻrib-netmay, choʻqilmay,
Yoki oʻlib ketdimikin
Janozasi oʻqilmay?
Qadr-qimmat topib balki,
Begona yurt-oʻlkada.
Erta-indin kirib kelar,
Safar xalta yelkada.
Hamon uning yoʻlin poylab,
Hafta, oyni sanaydi.
«Tirq» etgan sado kelsa,
Darvozaga qaraydi.

NAFARMON SUT HANGOMASI

(Rassom Tolibjon Qanoatovga bag'ishlayman)

Bundan o'n to'rt yil avval
Bo'stonliqda avji yoz.
Tabiatni olqishlab,
Qushlar aytar sarafroz.
Nosir, Ruslan, Ibaydullo,
Tolib aka bosh bo'lib
Xizmat bilan kelishgan,
Hamkor-ku, sirdosh bo'lib,
Bolalar oromgohin,
Mavsumga sozlash kerak.
To'rtta rassom to'rt yoqdan,
Uni jihozlash kerak.
Moybo'yog'-u rang bilan,
Bog'liq bizning hangoma,
Qilqalamlar ishga shay,
Va kiyildi korjoma.
To'rt chelakka bo'yoqlar
Qorishtirib chiylandi.
Bo'laklari ezg'ilanib, -
Qilcho'pakda iylandi.
Bir paqirda sariq rang,
Birida ko'k tovlanar
Qizil bo'yoq misoli
Quyoshday olovlanar
Shu asnoda rassomlar,
O'z g'amini yeyishib,
Chelakdagi bo'yoqlar,
Biroz tinsin deyishib
Dumbul ko'mib quvrayning
Laxcha cho'g'li qo'riga

Tamaddi qilmoq uchun,
To'plandilar so'riga
Suhbat ham qizib ketdi,
Choy bahona o'tirib,
Gurunglashar kasbdoshlar,
Gap qumg'unday ko'pirib.
Avji choshgoh, Bo'stonliq,
Nur qo'ynida yaraqlar.
Sayxonlikdan sas keldi,
Nedir birdan taraqlab.
Tolib aka o'girilib
Soy tarafga qarasa
Bebosh sigirning ishi,
Zap o'ziga yarasha.
— Xo'sh! Xo'sh! — deya ulfatlar
Etdi molning qoshiga
Qizil rangli chelakni
Mol kiygandi boshiga.
Rassomlar-chi lol, hayron,
Qiyosga sig'mas taqqos
Paqirdagi bo'yoqni
Ichib qo'yibdi paqqos.
Abdurasul cho'ponning
Nafsi yomon molini
Mehmonlar haydar, ammo...
His qiling ahvolini...
«Hali ish boshlamasdan
Bir kor-hol bo'lib qolsa
Eski tanish cho'ponning,
Sigiri o'lib qolsa»...
Ana shu o'y, vasvasa
Tashvishga solib qo'ydi,
Shaharlik mehmonlarning
Oromin olib qo'ydi.
Shunday qilib azizlar
Shukuhli tong ham otdi.
Saharxez mayna, bulbul,

Odamlarni uyg'otdi.
Tolib aka andarmon,
Yuragi g'ash, bosh garang
Shu payt cho'pon — Usta — der:
— Mana bu sutga qarang
Munozara boshlandi,
Shundoq qo'shni yo'lakda,
Xuddi olma guliday,
Nafarmon sut chelakda
Ajablanmang sira ham
Idroki zo'r o'quvchim
Bu voqea sirini
Sizga aytmoqlik burchim,
Bilib qo'ying, aslida,
Nodir bo'yoq — ranglarga,
Toza asal qo'shilar
Ziyrak kishi anglar-da...

XULOSA

*Tiyrak, ziyrak bolajonlar,
Bor gapimni she' rda aytdim.
Sizga ayon bo'ldi chog'i,
Qayga borib, qaydan qaytdim.
Shoir xalqi qalb gavharin,
Kitobxonga tashmalarkan
Chunki, tatib ko'rdingizlar,
Men suv ichgan chashmalardan.
Orzularim — uchqur tulpor,
Uchqur otni tush ko'raman.
Fikr bo'lsa, shartta ayting
Dangal so'zni xush ko'raman...*

MUNDARIJA

Dil rubobi	3	Osmon qaydan boshlanar	44
Qo'sh qanot (So'z boshi)	4	Qishloqda tun	45
ONA VATAN		Kuz	46
Qiyosi yo'q	12	BOLALIKKA QAYTAMAN	
Tuproq	13	Yo'lchi yulduz	48
Sog'inch	14	Onajonim	50
Ona tilim	15	Men yoqtirgan raqam	51
Zar uqali	16	Bolalikdan bir lavha	52
Qarog'im O'sh	17	Chakka	54
Osmoni kengroq	18	Boshim uzra	55
HALI TUGAL O'QILMAGAN		Baraka boshog'i	57
Qo'msash	20	So'nggi jang	59
Qo'sh qaldirg'och	21	Fufayka	60
Turnalar	22	Laylaklar	62
Onam yopgan patirdek	23	Yengil tortib	64
Olmos qalam	24	Safed Bulon	66
Bahor kelgach	25	Dostonchi Davron tog'a	67
Boychechak	26	Yurtdoshlarimga maktub	68
Mushak	27	Onamning so'nggi iltimos- lari	70
Quyosh bizni ardoqlar	28	ENG POKIZA, SHO'X- SHANDIR	
Navro'z	29	Maqtanchiq chumoli	72
Chaqmoq	30	G'oz karnaychi bo'lmasin	73
Qizg'aldoqlar qutlashar	31	Tadbirkor jo'ja	74
Qaldirg'och	32	Mayiz	75
Toldibuloq	33	Xayrlashmay	76
Asfaltidagi rasmlar	34	Chaqimchining jazosi	77
Oq bulut	35	Nasibaning olmasi	78
Do'l	36	Tugab qoldi	79
Bug'doyzorda	37	Tugma	81
O'n tovuqqa bermadik	38	Arqon qilib...	82
Faqat yozda aytinglar	40	Sichqonning orzusi	83
Chilla chiqib	41	Bahs	84
Ko'pkari	42		
Ilinj	43		

Joyiga osayapman	85	O'qituvchim	127
O'rgatyapman	86	Yosh dorbozlar	128
Pashsha	87	Hushtak chalib turasiz	129
«Sh» bilan «Ch»	88	Hasharchilar	131
Hayvonot bog'ida	89		
Bobo, qancha yoshdasiz?	90	UCHQUR TULPOR	
Hali yosh-da	91	Ovning gashti	134
O'n kaptar	92	Barchasi yodimda	135
Oq shaftoli	93	Poyga zavqi	136
Yetmay qoldi	94	Beshta sanoch	137
To'rt amal	95	Shirmon kulcha	138
Kim aytadi?	97	Yugan solib, egar urib	140
Ishonmasang...	98	Bu dunyoning ishlari	142
Beshta arra	99	Ko'zin ochsa	143
Chumchuqlarga uyadir	100	O'yin topmay	144
Farqi bitta harfdadir	101		
Bo'kib qolgan	102	IXLOS BILAN	
O'pkani qo'ltiqlamay	103	Yassaviy zuryodlari	146
Xolis xizmat	104	Ustozlarga bag'ishlov	149
O'rgimchakning hiylasi	105	Beshik	150
Sergap qiz	106	Suhbat	152
O'n ikki varaq daftar	107	Ibrat	154
O'chirg'ich	108	Safar bilan	156
Oyim o'zi	109	Ko'pni ko'rdik	157
Ovda	110	Oqqushlar	158
Shalop-shulup	111	Omon bo'lsin	159
Jirafa nega xafa?	112	O'sha kuni	160
Zerikish	113	Jo'rovoz	161
Burni qonab	114	Elektrichka	162
Qovun yedik	115	Quyoshni qarshilab	164
Maslahat	116	Tilak	166
Cho'ntakning teshigi	117		
Daydi kuchuk	118	TURMUSH TARZI	
«Assalom»ni qilmas kanda	119	Oltin yolli tulpor qissasi	168
Ishlarim ko'p	120	Qismat	171
Shaftoli	121	Burgutning o'limi	174
Besh panja	122	Adolatli qozi	178
Shoshmay tur	123	Oriyatli xo'roz	182
Dilmurodning vaqti yo'q	124	Nafarmon sut hangomasi	186
E'tiroz	125	Xulosa	189

TURSUNBOY ADASHBOYEV

ORZULARIM — QO‘SH QANOTIM

(She‘rlar va ertaklar)

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent — 2003

Muharrir *Erkin Malik*
Rassom *Li.Galina*
Badiiy muharrir *A. Musaxo‘jayev*
Texnik muharrir *L. Xijova*
Sahifalovchi *M. Atxamova*
Musahhah *N. Oxunjonova*

Terishga berildi 16.06.03. Bosishga ruxsat etildi 21.08.2003. Bichimi 84x108¹/₃₂. Peterburg garniturası. Ofset bosma. Shartli bosma tabog‘i 10,08. Nashriyot-hisob tabog‘i 12,56. Adadi 3000 nusxa. Buyurtma № 5109. Bahosi kelishilgan narxda.

**«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasi, 700083. Toshkent shahri, Buyuk Turon,
41.**